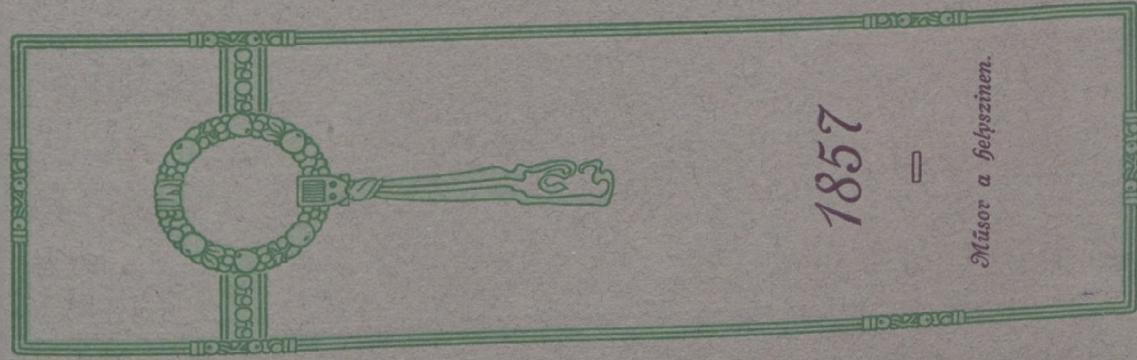

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT : SZERKESZTŐK
A GRAFIKAI IFFAR : TANAY JÓZSEF
ÁGAK SZÁMÁRA : NOVÁK LÁSZLÓ
A KÖNYVNYOM : NEGYEDIK SZÁM
DÁSZOK SZÁK : 1908 ÁPRILIS
KÖRFE KUTDÁSA : 18-IK ÉVFOLYAM

1857

Műsor a felszínén.

A Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság személyzete tisztelettel meghívja t. címet derék szaktársának, a nyomdásztársadalom kiváló tagjának

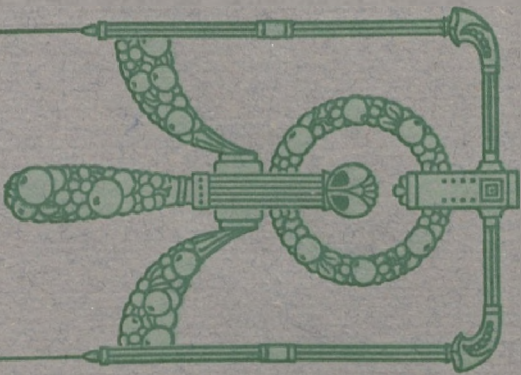
Záhonyi Alajosnak

ötvenesztendős nyomdász-jubileumi ünnepélyére, mely 1908. évi április hó 25-én este nyolc órakor a Saskör nagytermében (Trányi Dániel-utca 17.) szórakoztató előadások keretében fog megtartatni.

1908

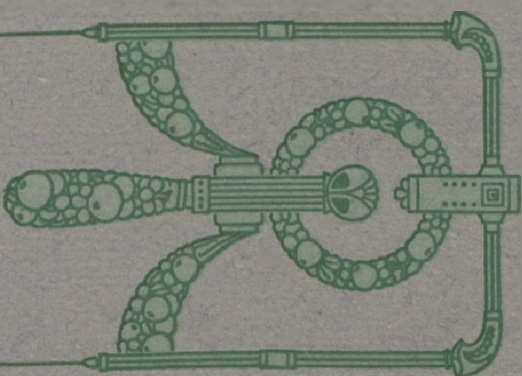
Kezdeté 8 órakor.

*Fáhonpi
Majos*

*nyomdász-
jubileumi
ünnepére.*

11910725-011

Meghívó

*1908. évi
április hó
25-ére*

ÁRJEGYZÉK

≡ 1 · 9 · 0 · 8 ≡

VÖRÖS KERESZT
GYÓGYSZERTÁR

TELEFON 25—85
= INTERURBÁN =

BAYER ANTAL

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 84

---

1. Sárga részkép.

2. Vörös részkép.

A háromszínyomás technikája.

3. Kék részkép.

Festék: Kast és Ehingertől.
Képviselet: Carmine Hugó,
Budapest, Király-utca 26.

4. Sárga, vörös és kék részkép egymásra nyomva.

Nyomta a „Jókai“ könyv-
nyomda (Berger és Schimelk)
Budapest, Thököly-út 28. sz.

Megjelent a Természettud. Közlöny XL. kötetében.

Tartalom: Borítékunk, lapdíszünk és mellékleteink. Szakirodalom meg szakoktatás, Novák Lászlótól. Apró jegyzetek a betűfémről. Egy igen régi fametazetről. Záhonyi Alajos jubileuma. A fotogullicheur. A színek birodalmából. Szedésről — azedőknek. (A betűanyag megóvásának fő titkai. Néhány megjegyzés a hirdetéseinkről. Miképpen tisztogassuk a rézlemléket.) Vegyes közlemények. (Preyaz Móríc. A Pécsi Irodalmi és Könyvnyomdai R.-T. A debreceni városi nyomda záró számadása. A Hamburger és Birkholz cég alkalmazottainak külön segélyző alapja és könyvtára. A lapkiadók és hirdetési irodák kartelleje. Friedrich Heim & Co. offenbachi géppgyára. Alapszabályok belügyminiszteri jóváhagyása. A maínz-városi "Fust-Schöffer-ágyú" aorsa. A nagykarolyi Köi-A csay-nyomda évi mérlege. Betűszedő állaplépée kopialó-művész- képpen. A papírpénz hamisított voltának megismerése. Az amerikai államnyomda szállítási föltételei. Elfakult írásnak újra olvas- hatóvá tehetése. A cég teletőssége a cégtag megrendeléséiert. A betűszedők újjainak alakbeli elváltozásai. A svájci szaktan- folyamvezetők kongresszusa. A kompressz szedés méltatása sport-

képpen. Lapszerkesztő, kinek nincs se keze, se lába. A "hírlapi kacska" kifejezésnek az eredete. Beérkezett nyomtatványok ismer- tetése. A saint-louisi világkiállítást ismerető könyv. Egy furcsa célú angol nyomdász-egyesület. A posztulátum maradványai Angol- országban. A német császár látogató-jegyeinek formája. A palesz- tinali könyvnyomtatás mai állapota. Egy amerikai folyóirat rendes tinali könyvnyomtatás állapota Görögországban. Mit példányzáma. A könyvnyomtatás állapota Görögországban. Mit csinál az angol, ha esernyőjét ellopják. Hivatalos közlemények. Rendes évi közgyűlés 1908. évi április 6-án. Választmányi ülés. Rendes évi közgyűlés 1908. évi április 22-én. Jegyzőkönyv a szakköz- és szakbizottságának 1908 április hó 24-én tartott üléséről. A Könyvnyomdászok Szakköre pályázatai. Jegyzőkönyv a szavazat- szedő bizottság 1908 április hó 12-iki üléséről. Pénztári kimuta- tás 1908 március haváról. A múlt évi Grafikai Szemle bekötési táblája. Kedvezményes színház- és fürdő-utaiványok. A tag szórakozási alkalmi körhelyiségünkben. Júliusi és augusztusi példányok kerestetnek! Kondícióbeli változások pontos bejelen- tetése. Fotografus kedvezménye tagjainak részére. Öt melléklet.

Borítékunk, lapdíszünk és mellékleteink.

Borítékunkat Bárány Nándor szaktársunk rajzolta. A modern magyarossággal tervezett lapdész szintén tőle való. — Első mellékletünk derék öreg kollégánk, Záhonyi Alajos jubileumára készült meghívó. A magyar könyvnyomtatók érdemes nesztorának, méltóságos lovag Falk Zsigmond udvari tanácsos úrnak köszönhetjük, aki lekötölező szívéllyességgel engedte át azt lapunk részére. A szedés a nyomda jeles akcidens-szedőjének, Götz Józsefnek a munkája, a nyomtatás pedig a nyomda nyomtató-osztályi mű- vezetőjének: Bauer Ferencnek a szaktudását dicséri. Mindenesetre nem könnyű föladat volt az ünnepeit kolléga autotípiái arcképének ilyen erősen strukturás papírosra való nyomtatása. — Második mellékletünk a budapesti jóhírű Szent-László-nyomdában készült. E nyomda derék művezetője, az ügybuzgóságáról széles körben előnyösen ismert Stalla Márton szak- társunk volt a csinálója. Az ilyen egyszerű s minden- esetre gyakorlati értékű mellékletnek nagy instruktív hasznát veszik szedők szaktár- saink. — Harmadik és negye- dik mellékletünk szintén nagy instruktív értékű. Schimek szak- társunk, a Jókai-nyomda egyik főnöke volt a nyomtatója, aki- nek az ez irányú munkálkodás úgyszólván a specialitása. Igen szép példája ez a két kép an- nak, hogy mennyire képes a modern háromszín-nyomtatási technika, ha az előállításban részes faktorok a munkájukat mintegy művészetképpen keze- lik. A mellékletek egyike eredeti- leg a Természettudományi Közlöny számára készült s a szerkesztőség szíves engedél-

mével közöljük a lapunkban. Az e fajta háromszíntű képek nyomtatásakor mindenek előtt a festék árny- latának és minőségének helyes megválasztása a fő dolog. A sárga szín árnyalatának pontos megállapítása és az egész példányzámon keresztül való szigorú megtartása például elsőrendű fontosságú dolog. Némi árnyalatbeli eltolódás már képes volna befolyásolni az egész kép hatását. De nem kevésbé lényeges dolog az egyenetlés is, aminek mértékét a gépmester csak hosszas gyakorlat következtében képes kellőképpen meghatározni. A női fejet mutató képen láthatjuk leg- jobban, hogy a gépmesternek mennyire hatalmában van a kép hatásos voltának a művészies egyenetlés segedelmével való emelése. A finom árnyalatok, a háttér tónusának gyönyörűen való kihozása a gép- mester érdeme; ha nem elég értelmességgel és szak- tudással fog a dologhoz: könnyen maszatossákká és tompává válnak ezek a tónusok, ami természetesen a kép hatásának rovására volna. S bár az autotípiái

klisék egyenetlése dolgában nemely szakfő a negáció állás- pontjára helyezkedik: a ma- gunk fölfogása az, hogy a kellő egyenetlés itt nélkülözhetlen. Schimek [szak]társunk ezzel a két mellékletével ismételtlen be- bizonyította, hogy nem hiában tartják őt Budapest legképzet- tebb színnyomtató gépmesteré- nek. — E négy mellékleten kí- vül egy ötödik is van a füzet- ben, de hátul, a hirdetések mö- gött. Prospektus alakjában ös- merteti Friedrich Heim & Co. offenbachi géppgyárának bron- zoló gépeit. Füzetünk 85. olda- lán bővebben szólunk ezekről.

Szakirodalom, szakoktatás.

Czakó Elemér dr. írja a Magyar Iparművészetben: "Semmit sem fognak föl nálunk helytelenebb alapon, mint a nyomdászok képzését. Amit a szakiskola és a szakirodalom nyújt számukra, az vagy olyan kevés, hogy nem lendít rajtuk, vagy olyan sok, hogy senki sem tanulja ki. A nyomdász-irodalomban az önálló élmények s tapasztalatok helyett több szerepe jut inkább az olvasmányokból absztrahált eredmények közlésének. Pedig akiben még nem érlelődött az igazság meggyőződéssé, az másokat sem fog tudni meggyőzni. Ma még az évkönyvekben és a folyóiratokban nagyon is sok a nomád tollforgató, aki ma ide, holnap oda üti bele — a pennáját. Mindenekelőtt a szakírókat kell letelepíteni a komolyabb munkához. A tanulság abban az esetben nem marad el, ha az író többet tud, mint az olvasó. A szakiskolánál, amelyet a Szakkör tart fenn dicséretes kitartással s áldozatokkal, a szakirodalomról elmondottakból sok elvet lehetne ismételni. Sok a tanár s kevés az eredmény. Különösen hamis nyomon járt eddig és jár még most is a rajzoktatás, amelyet pedig ugyanannyi órában tanítanak, mint minden mást együttvéve. A nyomdászoknak művészetre való nevelését nem szabad oly komplikálnak fölfogni, mint amilyenek a tanmenetek és szakcikkek írói fölfogják. Jóformán egy tételben összefoglalható az: a tanításnál, az irodalomnál olyanokat kell adni a nyomdászoknak, ami alkalmas iparművészeti tevékenységüket növelni. Iparművészeti tevékenység! Mit értünk ez alatt? Nem azt a rajzolgatást, amelynek eredménye az inkább fájdalmas, mint esztétikai hatást keltő fejlecek, címlapok, figurális szedések, képeslevelezőlapos virágfűrtök stb. A nemes igyekezet szép, de miért erőltetni a rajzművészetet, amihez ép olyan iskolázás és tehetség kell, mint a zenéhez. Nincs kizárva, hogy van nyomdász, aki megtanul jól rajzolni. A magyar nyomdászok közt is van vagy három. De mind a hat- vagy nem tudom hány ezernek mégsem kell ecsettel fegyverkeznie. Nem a komponálás a nyomdász föladata, hanem a kombinálás. A nyomdászművészet röviden: kombinatív művészet. Minden nyomdász a rendelkezésre álló elemekből (papiros, betű, vonal, dísz, illusztráció, festék stb.) válassza ki a céljához valót, s azt alakítsa önálló szerkezetté. Tér- és színérzék vezesse munkájában, s előtte, mint ideál, lebegjen állandóan a nagy dekoratív egységre való törekvés.

Ilyen kombinatív munkához adjanak példát a szakfolyóiratok s -könyvek. A jóakarató rossz rajzok tarkasága és cifrasága helyett az egyszerűség eleganciáját kultiválják. Nem szabad azért, mert egy nyomdász valami olyat csinál, mely az ő iparművészetének körén kívül esik, azt mindjárt közre adni. Ami a művészetnek nem jó, az ne legyen a nyomdászoknak sem jó. Főleg pedig a szakoktatásban nem szabad féltudást terjeszteni. Olyan képességeket kell nevelni, amivel mindenki önállóan tudjon alkotni a készen kapott elemekből."

Szóval Czakó úr magyarán kimondja a maga rövid cikkecskéjében, hogy "ne sutor ultra crepidam".

Régóta vártuk mértékadó helyről ezt a kijelentést, s bár a cikkecskének minden sorával nem is értünk egyet: általában véve igen örülünk az illusztris esztétikus meg iparművészeti író megnyilatkozásának. Az ő nyomdászörökben való nagy tekintélye talán hozzájárul majdan ahhoz, hogy a szakirodalmunk és szakoktatásunk irányára vonatkozó nagy és nehéz kérdések végtére rövidesen tisztázhatók legyenek.

Mielőtt a kérdések megvitatásába belekezdzenénk, talán nem árt olvasóinkat megismertetni azzal, hogy miképpen fogjuk föl most mi magunk a helyzetet.

Szakirodalmunk és szakoktatásunk mostani irányzata nem mesterségesen csinálódott, hanem szinte önmagától állott elő, hű tükröképpen a mai könyvnyomtatók szakbeli törekvéseinek. Öt-hat esztendeje immár, hogy a nyomdászok nagy része nem tudja másképpen elképzelni a szakjában való önképzést, mint egyesegyedül úgy, hogy díszít tervez nyakrafőre, s Mäser-lemezt vés. A nyomdászmesterség gyakorlásához szükséges egyéb tudnivalók megismerése csak nagyon-nagyon kevés embert lelkesít.

Ennek az önképzési irányznak a következménye, hogy szaklapjainkhoz meg az Évkönyvhöz sereggestül küldenek be jobb-rosszabb tervezeteket, s ezek közül egyik-másik olykor napvilágot is lát, ami persze olaj a tűzre: az ilyenformán kítüntetett nyomdász még fokozottabb buzgalommal fekszik neki a rajzolásnak.

Az az elv, hogy "csak az lehet jó mesterszedő, aki rajzolni tud": a külföldről vetődött ide hozzánk, s egyrészt az iparművészet vezető férfiaiinak lelkes buzdítása folytán, másrészt a tényleg látott példa nyomán gyökeresedett sok szaktársunkban meggyőződéssé. Hogy pedig a szakbelileg törekvő nyomdászok éppen a mesterszedői pályát szemelték ki ambíciójuk ideiglenes csúcspontjával: annak magyarázata egyszerűen csak az, hogy a mesterszedői munka nem annyira egészségrontó munka, mint a többi, jobban is díjazák valamivel, s aztán — last not least — a mai általános fölfogás mellett a mesterszedőknek lehet legtöbb kilátásuk arra, hogy valaha művezetői avagy üzletvezetői állásba emelkedjenek. A könyvnyomtatói tekintély pedig magunk közt — valljuk meg őszintén — nem a széleskörű, alapos műveltség, a technikai ismeretek sokoldalúságán meg a hibátlan és gyors munkán fordul meg, hanem főképpen azon: tudunk-e valamelyest a ceruzával s főkép az ecsettel is banni. A legügyesebb és legtanultabb könyvszedő is majd hogy nem ismeretlenül végzi be földi pályáját, de aki konyít egy kicsit a rajzoláshoz, s valami nagyobb nyomdába sikerül mesterszedőképpen bejutnia: annak nevét szárnyára veszi a hír, s kompressz-szedő szakársai úgy tekintenek föl rája, mint valami félistenre.

Ezekben a többé-kevésbé prózai okokban benne foglalatik már a védelmünk is a Czakó Elemér dr. cikkecskéjében foglalt sok és nagy kifogás ellenében.

De kérdés az, hogy általában káros volt-e szedőinknek a rajztanulásra irányuló buzgalma akár szakunk, akár a művészet szempontjából. S ártalmas-e egyáltalában az, ha szedőink a maguk — sok tekintetben ugyan gyatra — rajzkompozícióit Mäser-lemezzel vagy esetleg cinkográfia útján is sokszorosítják?

Szakművelődésünk szempontjából tagadhatatlanul van ennek a rajzkedvelésnek némi haszna. Az a nyomdász, aki rajzol valamit: okvetetlenül eltöpreng azon, hogy miképpen lehetne a művét sokszorosítani: minő anyag volna legalkalmasabb a klisé előállítására, mily minőségű és micsoda strukturájú papíros kellene a nyomtatásához, milyen szövegcsoportosítás, betűstílus meg betű-színezet egyezne meg legjobban a rajzzal, minő színezés volna az adott esetben leghatásosabb stb. stb. Töpreng, gondolkodik, egyes esetekben a szakirodalomban keres feleletet a rajza sokszorosítása érdekében fölmerült kérdésekre, s így apródonkint oda jut, hogy érdekelni kezdik őt a sokszorosítási technika minden apró-cseprő fogásai.

Ez pedig már igen szép eredmény, habár a szakbeli önképzés feladatai még távolról sincsenek ki-merítve véle. De a legnehezebb ismeret-ágak egyikeben szinte játszva nyer tájékozódást a nyomdász.

Hogy a művészet általános érdekei ellen volna, ha a nyomdász a maga tervezeteit valami módon sokszorosítja: kötve hisszük. Mert hiszen legyenek bár ezek a rajzok naiv kezdetlegességűek is: valamelyes művészi vonás mégis csak van bennök. Czakó dr. úr bizonyosan olvasott már arról az amerikai iparművészeti vállalatról, amelynek tervező művészei csupa rajzolni annakkelőtte nem tanult parasztfiúcskákból és leánykákból verbuválódtak össze, s amelynek készítményei üde hatásuknál s a bennük megnyitkozó szűz találékonyságnál fogva olyannyira kapószak a tengerentúli amatőrök körében? Némi hasonlatosság talán van e gyermek-művészek és a mi szedők munkálkodása között? Ha így áll a dolog: a szedői rajzkompozíciók sokszorosításának megvan a létjogosultsága művészeti tekintetben is. Ha hiányzik is belőlük gyakran az eredetiség: azért díszesíthetik a papírost meg a szöveget, csakúgy, mint a betűöntők csinálta, logikusan nehezen kapcsolható ornamentek.

Czakó dr. úr elismeri, hogy van rajzolni tudó nyomdász vagy három. Nos, ez a három nyomdász a főntebb említett módon kezdte megszerezni a rajzkészségét. Később az Iparművészeti Iskola vagy az oroszlan-utcai iskola derék tanárainak vezetésével továbbfejleszték. Most is van egy kis csoport nyomdász-társunk, aki többé-kevésbé buzgón látogatja az említett iskolákon szervezett rajztanfolyamokat, s ha nem vesszük kedvüket az ez irányú iparkodástól, sőt a magunk részéről is támogatásban meg bátorításban részesítjük őket: néhány esztendő múlva nem három, hanem tán tizenöt-husz rajzolni tudó nyomdászt is összeszámolhat majd Czakó úr. Ez pedig a magyar iparművészet szempontjából csak üdvös és igen óhajtható dolog volna.

Nekünk még mindig megmaradt az a meggyőződésünk, hogy aki mesterszedőnek készül: aligha tehet okosabbat, mint hogy három-négy eszten-

dőre szorgalmas látogatójául csap föl az említett rajztanfolyamok valamelyikének. Mert a készen kapott betűöntődei ornamenteket is csak akkor tudja minden esetben jól és kifogástalanul használni, ha kellő forma-, tér- meg színérzékre tett szert. Az ilyen tanfolyamot végzett nyomdász-embernek már sokkal tisztább a látóköre, semhogy olyan térre vetődnek, amely számára terra incognita. Kiragad magának a rajzművészet tömérdek ágazatából egyetlen tárgyat — mondjuk például a magyar díszítő stílust — és azt tanulmányozza mindaddig, amíg olyan készülséget nem ér el benne, hogy pirulás nélkül jelenhetik meg munkáival még a hivatásos művészek előtt is.

A mesterszedőnek azonban még ilyen esetben is a tulajdonképpeni szedés kell, hogy a fő-fő munkálkodási tereuma legyen; önálló tervezésű díszít csak olyan esetben csináljon, ha a rendelkezésére álló elemek semmiféle kombinatív munkával nem adnak elfogadható és a sablonosságtól ment képet. (Az igaz, hogy ilyen eset igen gyakran szokott bekövetkezni!)

Lehet, hogy a hivatásos művészek nem szívesen látják, ha rajzolni tudó mesterszedők olykor könyvdísznek, meghívó-, levélfej- vagy más nyomtatványdísznek a rajzolásával próbálkoznak meg. Nem valami nemesebb indító ok kapcsán — a világrt sem —, egyszerűen csak gazdasági féltékenykedésből! Mondjuk, hogy mindez meglehet. Nos, erre is készen van a megdönthetetlenül igaz felelet: A mesterszedő még ha rajzol is: csak olyan téren mozog, amelyen különben nem teremne semmiféle művész számára munkaalkalom, amely nyomtatványok tehát eredetileg szélső tipográfiai egyszerűséggel, sőt szegénységgel kiállítottaknak voltak tervezve, de mert a nyomdabéli mesterszedőnek véletlenül sok üres ideje volt: közben alkalmas rajzot csináltattak véle hozzájuk.

Az iparművészeknek, rajzolóknak ama törekvése, hogy a könyvnyomdai ornamentálást apródonkint a maguk munkakörébe hajtsák bele: bár ez sok tekintetben jó volna, aligha fog olyan eredményekkel járni, mint aminőkkel járt Angolországban meg Amerikában. A magyar nyomtatványok átlagos példányszáma tizedrészt akkora sincs, mint az ottaniaké, a művészember közremunkálkodása tehát csak igen ritka esetben fizetődhetné ki. Jobb hírnevű, nagyobb igényű művészeket ezért állandóan ma sem foglalkoztatnak a nyomdák. A részvényesek csupa merő úgyszeretéből aligha csorbíthatnák meg a dividendájukat.

Arra, hogy a mesterszedőknek meglegyen a maguk rajzkészségük: szükség van tehát. S mert ez meggyőződésünk: általában jó szemmel nézzük szaktársainknak a rajztanulásra irányuló törekvéseit, s gyakran már csekélyebb eredményeket is azzal honorálunk, hogy mutatót adunk belőle a Grafikai Szemlében avagy az Évkönyvben. Mindezt egyrészt buzdítás okáért tesszük, másrészt pedig azért, mert praktikus hasznukat vesszük: dekorálják a kiadványainkat, s azonfelül is állandó díszítő anyagát képezik szaktanfolyamaink kísérleti nyomdájának. Bátorításra és támogatásra szaktársainknak igen nagy szükségük van, s ugyan kitől jöjjön az, ha nem tőlünk?

(Folyt. köv.)

Novák László.

Apróságok a betűfémről.

Ezidei második s harmadik füzetünkben bővebben szólottunk a betűanyag összetételéről. Most egy érdekes eset kapcsán a német betűöntők egyikét szó-laltatjuk meg ebben a rendkívül fontos kérdésben.

Még tavaly történt, hogy egy könyvnyomtató ötven- ezer márka ára betűanyagot vett a német betűöntők egyikétől, de azzal a föltétellel, hogy az ötvözetben kilenc-tíz százalék cinnnek, harminc százalék antimon- nak s egy-két százalék vörösréznek meg bizmutnak kell lennie. Mikor aztán a könyvnyomtató a megren- delt betűmennységet megkapta: első dolga volt azt a berlini anyagvizsgáló hivatalnál az említett föltéte- leket illetőleg megvizsgáltatni. Az analízis eredménye- képpen kiderült, hogy a vásárolt betűkben mind- össze 20·3 százalék az antimon, s csak 3·31 százalék a cinn. A könyvnyomtató az olcsóbb ólomnak nagyobb mennyiségben való fölhasználása által megkárosított- nak véli magát, s négyezer márkára becsüli a kárát. A dolog előreláthatólag pör útjára fog majd kerülni.

A német betűöntőnek ebben az esetben az a véle- ménye, hogy képtelenséggel határos dolog, ha a betű- öntő az említett ötvözési aránynak betartására kötelezi magát; valószínű, hogy az illető könyvnyomtatót vala- mely utazónak a nagyképűsködése vezette rá erre a szakatlan kikötésre. Jó szakember utazó ilyes igé- reket nem tehet, először azért nem, mert az ötvö- zés aránya szigorúan őrzött üzleti titok mindenfelé, másodszer pedig azért sem, mert az ötvözési arány más-más a könyv- és újságbetűknél, a címbetűknél meg az írásbetűknél. De föltéve, hogy a könyvbetűket illetőleg tényleg volt valamely kikötés: az ötvözet egyes fémek pontos százalékanak betartása lehetetlen dolog, mert az olvasztó-katlanból a hőmérséklet eset- leges változásához mérten több vagy kevesebb cinn meg antimon illan el. Még ha az ötvözés mindig ugyanazon recept szerint és egyforma gondossággal történnék is: még akkor is jelentékeny különbségeket találhatnánk a különböző időkben öntött egyes betűk ötvözetében. Akkorákat természetesen nem, mint

amekkora az említett könyv- nyomtató föltételei és a berlini anyagvizsgáló hivatal analízise közt az ötvözést illetőleg volt. Más kérdés az, hogy a cinn- és antimontartalom arányának meghatározásával biztosíthatja-e a könyvnyomtató a betűanyag tartósságát. Szakemberünk fele- lete erre nézve az, hogy éppen- séggel nem, mert a betűanyag jósága egyéb körülményektől is függ. Így például attól, hogy a különböző fémeket a megsza- bított sorrendben olvasztották-e meg; hogy a salakot gondosan távolították-e el, s a szükséges derítés megtörtént-e; hogy az

öntő-serpenyőben megmaradt-e egyenletes és kellő hőmérsékletűnek az ólom, s lassan-e vagy gyorsan hűlt ki öntés után a betű; s végül hogy minden gon- dosság és óvatosság mellett is megtörtént-e a finom készülékekkel utólagosan való ellenőrzés a kemény- séget, szívósságot és kopási ellentállást illetőleg.

• • •

És most szóljunk valamit a betűk oxidációjáról is. A betűk oxidációjának okait a legjelesebb kémiku- sok sem tudták eddigelé egész határozottsággal meg- állapítani. A betűoxid azonban szerencsére elég ritka. Sokszor sárgás vagy barnás bevonatot látunk a betű mélyedéseiben, avagy fehéret az oldalán. Akárhány könyvnyomtató rémülten veszi észre az ilyesmit és föltétlenül oxidnak tartja. Pedig távolról sem az. Egészen ártatlan valami, s a rendes használattól egy- szeriben végképpen le szokott tűnni a betűinkről.

Az igazi betűrozsdá igen ritka, de annál kellemet- lenebb vendége a könyvnyomdának. Szürkés-fehér vagy fekete foltok jelzik a megjelenését. Ezek mind- jobban nagyobbodnak, s a betű fölülete is elveszíti a simaságát: lassankint mintha apró gombák lepnék el az egész fölületet. Mentől jobban előrehalad az oxi- dációs folyamat: annál durvább lesz a betű fölülete; a folyamat legvégső fázisa az, hogy feketés-szürke színű, durva fogású porrá esik széjjel az egész betű.

Az oxidáció okául a szakemberek általában a ned- vességet tartják. Különösen a betűöntők igyekeznek ezt a nézetet táplálni, már csak a maguk érdekében is, mert hiszen ha nem lehetne szó az oxidációnak nedvesség által való okozásáról: mindenki okvetet- lenül az ötvözésben, vagy a betűanyag tisztátalansá- gában keresné az okát. S talán nem is egészen alap- talanul. Egy francia kémikus például megengedi, hogy a nedvességnek gyorsító hatása van a betűrozsdá folyamatára, de a valószínű ok mégis csak a betű- ötvözetben keresendő. Teóriája szerint az oxidációt alkalmasint a betűanyagba került cink-atomok idézik

elő, s ezért a betűrozsdá csak olyan betűöntők betűin fordul elő, akik fémjüket cinket is tar- talmazó bányából vásárolják.

Hogy a cink tényleg okozója lehet a betűk oxidációjának, tap- asztalták a régebben meglehe- tősen elterjedt cink-regletták és cink-tágítók alkalmazásakor. A hosszabb ideig köztük levő szedés rendesen megoxidáló- dott. Ezért is ment ki a hasz- nálatuk ma már a divatból. S ha elgondoljuk, talán nem is lehetetlen, hogy a ma még itt- ott előforduló betűrozsdának a cinkhajók meg cinkkel bevont deszkák használata a fő oka.

Egy igen régi fametszetről.

Még 1899-ben történt, hogy a ferté-sur-grosinei apátság mellett, Közép-Franciaországban, egy régi épület pallójának fölszedésekor igen régi fametszetre akadtak. Ezek java része porrá omlott, mikor föl akarták emelni, s csupán egy 60 centiméter hosszúságú s 23 milliméter szélességű töredék maradt meg belőlük olyan állapotban, hogy némi mesterkedéssel kifogástalan levonatot lehetett róla készíteni.

Ez a levonatkészítés természetesen nem nyomtató-sajtó segédelmével történt, mert hisz így a fametszet fölületének revesebb részei fölismerhetetlenekké nyomódtak volna, hanem olyanformán, hogy az illető szakember litográfiai tintába mártotta az ujját, s nagy óvatosan befestézte véle a fametszetből kidomborodó pontokat meg vonalakat; majd gyöngén nyirkosított csirizes kínai papirost borított a fametszet friss festékezésű fölületére, s a kezével gyöngéden a dúcra simította azt. Pontos, a metszetnek minden részletét híven visszatükröző levonatot készült így, amelyről aztán könnyű szerrel csinálhattak hű fotótipiai klisé.

A 25 milliméter vastag dúcnak mind a két lapján van véset. Az egyik lapon Krisztus keresztre-feszítésének jelenetéből látunk részletképet. Fönn a Megváltónak keresztfára szögeztet bal karja látszik; ez alatt pedig három római katona álldogál. Az üllevő századosnak szájától szalag kígyózik fölfelé, rajta az uncialis betűkkel írott következő mondással: "Vere filius Dei erat iste" (valóban az Isten fia volt ő).

A dúc másik lapján térdelő angyal alakja látható körülbelül két harmad részben. A kép valószínűleg Szűz Mária fogantatását ábrázolja. A háttér mozaikszzerűen van apró keresztelkekkel s kockákkal díszítve.

A fametszet levonata az 1900-adiki párisi világiállásra, majd pedig a párisi metszetgyűjteménybe került. Az utóbbinak konzervátora, Bouchot H. úr, már eleve meglepődött a metszet archaisztikus stílusa fölött, s később is igen alapos tanulmány tárgyává tette a metszetet, tanulmányainak eredményét egy "Un ancêtre de la gravure sur bois" (a fametszetek

egy őse) című rendkívül alapos műben téve közzé. E könyvében a szóban levő metszetnek készítteti idejét az 1370 előtti évekre teszi, ami mindenestre meglepő dolog, mert hiszen a Németalföldön s Németországban eddig talált legrégebb metszetek is a tizenötödik század első harmadából valók.

Érdekes s tanulságos Bouchot ez állításának a megokolása. Hogy a fametszet 1370 előtt készült, egész biztosan következteti egy sereg olyan körülményből, amelyek döntők szoktak lenni az évszámmal el nem látott fametszetek korának tuda-

mányos megállapításánál. Mindjárt a fölírás uncialis betűi joggal költethették föl minden hozzáértőnek a figyelmét. Az ilyes majuszkulák igen ritkák a tizenötödik században, kivéve az ércpénzeket, amelyek azonban régi meggyökeresedett szokás alapján csak immobilizált, vagyis a divatból kiment, s ennél fogva további változásnak alá nem vetett betűstílusokat szoktak alkalmazni. A fali festményeken, sírfölíratokon, kéziratokon meg pecséteken a tizenötödik század eleje óta a németes gót betűk járták. Unciális betűket ennél fogva a fametszetenek nem használtak.

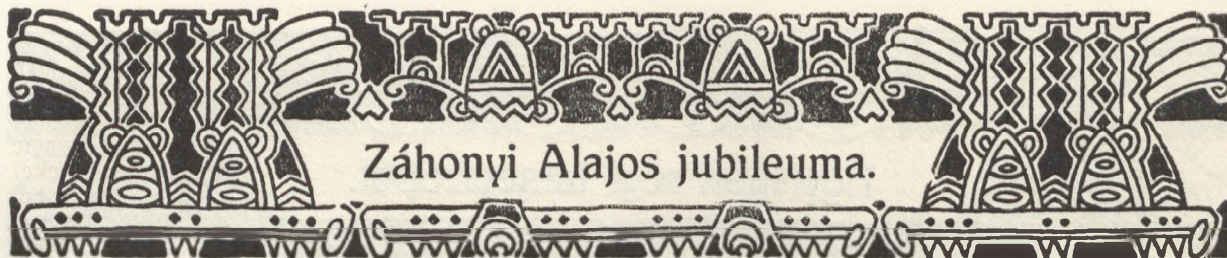
Bouchot utána járt különben a dolognak. Összehasonlította az összes legrégebbeknek ismert fametszeteket a la-fertéivel, s egyikükön sem találta meg az utóbbit jellemző vastag uncialis betűstílust. De e helyett kétségtelenül megállapíthatta, hogy az ilyen vastag uncialis betűk 1350-től 1375-ig voltak divatban; az utóbbi évszámmal záródik le a kéziratokban való előfordulásuk. Elkésetten csak egy 1379-ben készült niellón láthatjuk őket — az érmeket persze nem számítva —, amely niellót V. Károly csináltatta egy az apokalipszist magában foglaló könyvének ékesítésére.

De vannak más oly bizonyítékok is, amelyek a most ismertett fametszetnek régibb volta mellett szólnak. A széles vonalak, a ráncok függőlegessége, valamint mindenféle árnyékolásnak teljes hiánya is példának okáért. Az egész technika erősen emlékeztet a tizennegyedik századbeli síremlékekre. Aztán meg az ábrázolt alakok ruházata is a tizenötödik század előtti időkre vall. Az egész munka különben tiszta burgundi izlésű, tehát Franciaországban készült.

A la-fertéi lelet óriási jelentőségű a fametszés, s általában a sokszorosító művészetek történetére nézvést. Ha tényleg így áll a dolog, amint Bouchot állítja, teljes fél századdal kell korábbi időkre tenni a fametszés történetének kezdetét. Eddigelé a Brüsszelben őrzött 1418-iki Szűz-Mária-képet meg a Spencer lord birtokában levő 1423-iki Szent-Kristófot tartották a legrégebb fametszeteknek; hogy joggal-e:

a további tudományos vitaközások fogják majd eldönteni. Bouchot maga sem tartja lehetetlennek, hogy a la-fertéi fadúco — bár nyomtatásra teljesen alkalmasok — eredetileg csak faragott díszképpen szerepeltek. Föltéve, hogy a lapok tényleg akkorak voltak, mint amekkoráknak a faragvány tárgyából következtethetők: bajos volna elképzelni, hogy mi-kép szerezhetett a fametsző a lenyomatáshoz megfelelő nagyságú papirost. Mert a papirost bizony általában jóval kisebb formátumban szokták előállítani a tizennegyedik század végén.

Záhonyi Alajos jubileuma.

A Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság személyzete nagyszabású jubileumi ünnepet rendez e hó 25-ikén egyik öreg szaktársunknak, Záhonyi Alajosnak tiszteletére, ki immár több mint ötven esztendő telt el az ólombetűk világában, s az egész idő alatt minta képe volt az osztályos társai javát szíven viselő becsületes kollégának. Már olyan korban, mikor az osztálytudatosság eszméje minálunk még csak csirázóban volt: a nyomdászoknak meg a munkásságnak általában is vezető emberei közt találjuk Záhonyit, s azóta is teljes erővel küzdött szaktársai érdekében.

Az 1868-iki árszabálymozgalom idején a segítők bizottságának tagja, az 1870-iki nagy nyomdász-sztrájk idején pedig az árszabály-bizottság elnöke volt. 1883 május 3-ától 1884 husvétjéig ő szerkesztette a Typographiát. Szakírodalmunknak pedig egyik úttörője, az 1867-iki első nyomdász-évkönyvnek szerkesztője meg kiadója volt. E munkásságát a túlsó oldalon méltatjuk.

Életrajzi adataiból a következőket emeljük ki:

Záhonyi Alajos 1844 augusztus 5-én született Bródban, s itt is kezdte meg az iskolai tanulmányait. 1855-ben Pestre költözött a család, hol a kis Alajos 13 éves korában Gyurián és Magyar könyvnyomtatókhoz került tanulónak. Főlszabadulva, Ausztriába utazott, honnan csak édesanyja kérésére tért vissza Pestre, hogy Heckenast Gusztáv nyomdájában munkát vállalva, az anyját anyagilag segítse. Innen Gyurián és Deutschhoz, majd 1867-ben Burger Zsigmond szegedi nyomdájába ment, de itt sem volt sokáig maradása, mert a koronázáskor már megint Pesten találjuk az Egyesületi nyomdában. 1868-bei Aranyossy és Rudnyánszky (később Nagy Sándor) féle nyomdában mesterkedő, honnan a Deutsch Testvérek nyomdájába kerülve, majd a kalocsai Malatin és Holmeyer nyomdájába ment, ahonnan 1870 előtt ismét visszajött Pestre a Heckenast-nyomdába s így az 1870-es nyomdász sztrájk már itt találta. A sztrájk elmulta után Záhonyi kénytelen volt vidékre menni és Bába Imre szegedi nyomdatulajdonosnál talált munkát. Innen ugyanez évben Makóra ment Sártory nyomdatulajdonoshoz csendes társnak, de itt se volt maradása, mert már 1871-ben ismét Pesten terem, hol Heckenastnál kondíciót kap, majd még ugyanez évben az ugyanitt levő Minerva nyomdába lép tót szedőnek. 1872-ben már Kertésznél van; 1875-ben innen kilépett és Franklin-társulatnál dolgozott 1883-ig, ahonnan a Hungáriába került, de itt se maradt sokáig, mert csakhamar a Hornyánszky-nyomdában kezd el dolgozni. Majd a Wilckens és Waidl (mai Pallas)-nyomdába került, hol 1890-ig dolgozott, onnan Aradra kerülve, két évig dolgozott az Aradi Nyomda-Részvénytársaságnál, majd ismét Pestre jött, hol a Pester Lloyd-nyomdában kapott munkát. Záhonyi innen az 1895-iki általános nyomdász-sztrájk idején kilépett s 1896-ban az akkori Gutenberg-nyomdába került, ahonnan Kellner és Mohrlüder nyomdájába ment; onnan 1902-ben kilépve, a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság nyomdájába

lépett, hol a mai napig dolgozott, a honnan az anyagegyet választmányra a rokkantállományba vette föl.

Most jubileuma alkalmából a Pesti könyvnyomda részvénytársaság személyzetet, mint ünnepség-rendező, takarékos kis emlékfüzetet adott ki, melyben megillető részletességgel foglalkozik Záhonyi életével és munkálkodásával. A füzet elején Morócz Jenőnek a jubilánshoz intézett gyönyörű költeménye van, a melyet egész terjedelmében ide iktatunk:

Ötven év.

Írta: Morócz Jenő.

Derék öreg, elő a napvilágra!
Ünnep legyen ma: ötven év lejárt.
Tedd le a fegyvert, munka katonája,
Dolgos karod már régen erre vár.
Göröngyös útról térsz a nyugalomra,
S a gondok árja nem sujtott a porba,
Bármennyi bú, baj rád szakadt:
Erős maradtál, és szabad!

A munkás sorsa benned testesül meg
Sorvasztó harc a létért szüntelen,
Munkál az agy, az izmok megfeszülnek,
Míg egy darabka kis kenyér terem.
S az ötven évi szorgos munka bére
Csak társaidnak hű elismerése,
Munkáért nincs más köszönet,
A fáradt munkás elmehet! . . .

Pedig ha munkád érdemére nézünk
— Bár minden munka egyaránt becses
A tiedé, és az, melyet mi végzünk,
Elismerésre százszor érdemes.
A tudás tüzet mi élesztjük nagyra,
Hogy a világ a fényét megláthassa,
Nélkülünk írás, eszme, tett
Meghal, mielőtt született.

Ha volna még igazság e világon,
Babér övezne téged e napon,
És nem maradna egy virág az ágon,
Tenéked jutna minden jutalom.
Nevedet hír, dicsőség szármányra venné,
Nagy érdemid egy országot ünnepelné,
És munkázáró ünnepekre
Mindenké néked tisztelegne!

De nincs ma így. Csak társid ünnepelnek,
És büszkeséggel néznek fel ma rád,
Mídon lezajlott félszázad mögötted
S lezárod már a múltnak korszakát,
Amelynek sárgult lapjain nevednek
Őrök emléket tetteid emeltek,
S amelyen addig élt neved,
Míg várunk él: a szervezet.

Derék öreg, elő a napvilágra,
A becsület, hadd lássuk, mint ragyog.
Sőtét folt, árnyék nem borul reája,
Csak a szerénység fénye csillog ott!
Pihenni térsz bár, munka katonája,
Köszöntőn itt még egyszer hát a gárda,
Mely híven őriz meg neved,
Szívbe zár és soha nem feled.

A magyar nyomdászati szakirodalomnak Záhonyi Alajosban tisztelhetjük az egyik megalapítóját. Olyan időben, mikor a magyarországi nyomdászságnak a háromnegyed része még német-ajkú volt, amikor különösen a pestvárosi nyomdákból még csak nagy elvértve hangzott föl a magyar szó: Záhonyi már nyomdászok számára való, magyar nyelven nyomtatott évkönyvet adott ki "Zsebleltár" címen. E legelső magyar könyvnyomtatói évkönyvnek példányai ma már szinte bibliográfiai ritkaság számba mennek, s így talán hasznos dolgot végezzünk, ha szakirodalmunk története iránt érdeklődő olvasóink számára egy kissé tüzete-
sebben írjuk le itt Záhonyi kollégánk évkönyvét.

A 12: 18 centiméteres könyvecske vörös vászonba volt kötve, sarkain domborított renaissance dísszel, közepén pedig aranyozott szövegnyomtatással megrokókó vignettával. A címdal szövege ez volt: "Zsebleltár könyvnyomdászok számára 1867. évre. Író- és jegyzéknaptár. A legjobb kútforrások után szerzett Barázda Alajos betűszedő. Első évfolyam. Pest. A szerző tulajdona. 1866." Impresszum nincsen a könyvön, de biztosan tudjuk, hogy Gyurián és Deutsch testvérek Dorottya-utca 11. sz. alatti nyomdájában nyomtatták. — "Múltani jegyzetek" a címe a könyv tulajdonképpeni szövegrészének. Kilövési sémák, antiqua és fraktur szekrénybeosztások, héber meg orosz ábécék és szekrénybeosztások után a tulajdonképpeni szakkikkek következnek. Valamennyit Záhonyi írta. Az egyik a magyar szedésről szól, a másik a német nyelvű szedés fő szabályait ismerteti.

"A fametszvények előkészítése és nyomása" pedig a "Zsebleltár" ama cikkének a címe, amely tudunkkal a magyar nyelven írott hosszabb léleketű nyomtatástechnikai dolgozatok legrégibbje. S itt igen érdekes tanulmányokat tehetünk. A fametszetek nyomtatásának módja azóta sem változott, s így amit negyvenkét esztendeje e tárgyról írtak: legfőképpen egyes részleteiben meg nyelvezetében lehetne különböztetni Záhonyi-féle dolgozatnál. Legalább úgy kellene lennie, különösen a nyelvezetet illetőleg. Egybevetve azonban Záhonyinak a fametszetek nyomtatásáról írott dolgozatát néhány hasonló tárgyú újabb cikkel: arra a szomorú tapasztalatra kell jutnunk, hogy nyomtatástechnikai szakirodalmunk a magyarosságot illetőleg hosszú negyvenkét esztendő alatt alig fejlődött valamit.

Záhonyinak a hatvanas évek derekán, tehát a magyar világ bimbófakadása idején írott dolgozata magyarosság dolgában is van olyan, mint a mostanában megjelent nyomtatástechnikai cikkek jó nagy része. Ha mindezt meggondoljuk, s tudjuk azt is, hogy micsoda nehézségekkel kellett jó Záhonyinak dolgozata írásakor megküzdenie — hiszen sem a mesterszók magyarítása dolgában, sem általános technikai stilisztika tekintetében nem volt még akkoron járt csapás —: akkor tudjuk csak kellőképpen megbecsülni a legelső magyar nyomdászati szakíróknak, Tóth Istvának, Bendtner Józsefnek, Böhm Bélának, Szabó Józsefnek és Barázda (Záhonyi) Alajosnak a munkásságát. Az 1860-as évekbeli nagy szakirodalmi és szakfejlesztésbeli föllendülésnek az említett szaktársaink voltak az életre-keltői és legbuzgóbb mun-

kásai. 1866 január 1-én indították meg Tóth István szerkesztésével az egri "Gutenberg"-et; ugyanennek az évnek az őszén jelent meg Záhonyi Alajos mostan ismertett "Zsebleltár"-ja, szakirodalmunk története tehát ettől az évtől datálódik. A szaktársak érdekében való munkálkodás ez időtájt főképpen tanításból állott; a fiatal önképző egyesület gyorsírással és magyar, német meg francia nyelvi tanfolyamokkal vélte leghathatósabbban szolgálni a tagok érdekét; nyomdászati kézi könyv megírását vette tervbe stb.

"Útmutatás minden fajú betűk és tömkeplapok tartós átvezetésére" címen a galvanoplasztikát hét petítbetűs oldalon ismerteti a Záhonyi-féle évkönyv. A magyar szakirodalomban okvetetlenül ez az első ilyen tárgyú dolgozat. Érdekesek e cikkben az akkoriban divatba került új-magyar technicus terminusok: "szirony" pergament, "idomászat" plasztika helyett stb.

Az 1848-iki nyomdászárszabály, a szedés-árak, kéziratok, papirosmenyiségek és papiros-árak kiszámítására vonatkozó, valamint a pénzértékeket mutató hasznos táblázatok után a magyarországi könyvnyomtató-műhelyek címtára meg a nyomdász-egyesületek tisztviselőinek névsora következik. A "Zsebleltár" nem egyetlen szakirodalmi munkája volt Záhonyi Alajosnak. Munkatársa volt már (ugyancsak Barázda Alajos álnévvel) Tóth István "Gutenberg"-jének, s később is, "Typographia"-szerkesztő korában mindenkor fennhangsúlyozta a szakirodalom ápolásának szükséges voltát, s az apróbb szaktechnikai közlemények egész seregét írta meg avagy fordította magyarra névtelenül.

A "Zsebleltár"-ra a maga szegényes viszonyaihoz mérten rettenetesen ráfizetett. De azért mégsem veszejtette el kedvét a szakirodalom ápolásától. Okulva a hatvanhetedik kötet sajtóhibáin és technikai gyarlóságain: az 1868-adi kötetet ő maga akarta kiszedni Rudnyánszky-nál, de a faktor részéről közbejött akadályok miatt ez a terve meghiúsult.

• • •

A jubileumi estély szép közönség részvételével, folyt le. Az Ébredés éneke nyitotta meg a műsört, melynek második pontjaként Morócz szaktársunk az előbbi oldalon közölt szép versét szavalta el nagy hatással Eisler Etel k. a. Ezután az üdvözlő beszédek következtek: Szeniczai Mihály a személyzet nevében, Tanay József Lovag Falk Zsigmond és a maga részéről is, Krausz Soma az anyagegylet, Peidl Gyula a sazegegylet és Typographia részéről, Pollák Simon a Szakkör, Janovics Ferenc a Magyar Nyomdászat és Grünbaum Miksa a gépmester-kör nevében üdvözölte

a jubilánst, melyre a sokszorosán aposztrofált, öreg szaktársunk meghatottan felelt, Bozsik Istvánné bájos dalait, a Gutenberg Műkedvelő Társaság tagjainak kitünő cabaret-számaival, meg az Ébredés dalait élvezve, sokáig maradt ezután még együtt a nagy társaság, sokszorosán éltetve az ünnepeit derék öreg szaktársat. Küzdelmes, fáradságos és hosszú pályafutása után midőn a jól megérdemelt nyugalomba megy érdemes szaktársunk, mindnyájunknak az az őszinte óhaja kíséri, hogy nyugodt, boldog, derűs évek zárják le munkás életét.

A fotoguillocheur.

Az értékpapirosok előállításában nagyjelentőségű új találmányról olvasunk a külföldi szaklapokban. Fotoguillocheur néven egy zürichi társaság oly gépet alkotott, amelynek alkalmazása révén a jövőre minden valószínűség szerint elejét lehet venni az értékpapirosok, bankjegyek s effélék hamisításának.

E hamisítás meggátolására való törekvés körülbelül egyidős az értékpapirosok készítésével. Főképp a sokszorosító eljárások kombinálásával, domborúan másoló gép, guilloche-gép stb. alkalmazásával igyekeztek a pontos utánzást lehetetlenné, vagy legalább igen nehézé és mindenképp költségesé tenni. Különleges papirosoknak, festékeknek készítésével is jelentékenyen megnehezíthető a pontos utánzás.

Az eljárások sokaságának egy-egy nyomtatványon való alkalmazása azonban meglehetősen költséges dolog. Például már maga a közönséges guilloche-gép is sokba kerül a komplikáltsága révén. Ez a gép két fő részből áll: a guillochozó gépből meg a forgó műből. Az előbbinek ide-oda mozgó karjába gyémántszilánkot erősítenek, s ez a forgóműre helyezett kő- vagy fémlapba vési a megkívánt rajtot. A gyémántszilánkos kar mozgása lehet egyenes is, meg lengő is, sőt a mozgás egészen is megszüntethető. A gyémánt által leírt út igen sokféleképpen szabályozható. A forgó mű maga is tetszés szerint vagy veszt meg maradhat, vagy a középpontja körül forog, vagy pedig ovális avagy más pályát fut be. Mindennek következtében a legkülönbözőbb olyan vonalszövevények állanak elő, amelyekben bizonyos rendszer mutatkozik, a kézi utánzásuk mindamellet roppant nehéz, sőt majd hogy nem lehetetlen. Egyenes vonalakat, hullámvonalas és szaggatott vonalú köröket, oválisokat, sugarakat, kígyóvonalakat, csillagocskákat stb. egyaránt előállíthatunk az újabb guillochozó gépeken.

Az új találmányú fotoguilloche-gép a most ismertektől mind konstrukció, mind pedig alapelv dolgában merőben különbözik, s kettejük közt a cél elérésében van bizonyos hasonlatosság. A fotoguilloche-gép a mellett sokkalta egyszerűbb kezelésű, mint a másik, s a rajta való munkálkodás is hasonlíthatatlanul gyorsabb az emezen valónál. Mindenféle kényesebb értékpapirosnak, bankjegyek nyomtatásakor megbecsülhetetlen szolgálatot tehet.

A találmány tárgya képcsoportoknak és egyéb ilyes mintázatoknak előállítására egyetlen úgynevezett alapfigurának különböző eltolások mellett való meg-megismételt lefotografálása útján. S itt látjuk az eminens különbséget a vésetet adó guilloche-gép meg a fotográfiaikat szolgáltató fotoguillocheur közt.

Ama régebbi eljárásoknál, amelyek segedelmével a meg-megismételt fotográfiai fölvételek útján mintázatos képféléket állítanak elő, az alapmintát megadó tárgynak tologatása mindig kézzel történik, ami mindenesetre korlátozza az egyes alapfigurákból kombinálható mintázatok számát, meg a méreteit is.

A fotoguillocheurnél ez önműködőleg történik, még pedig a legnagyobb pontossággal. Így az eltolások száma és nagysága tekintetében sokkal több a lehetőség, s az egyes képrészeket mégis matematikai pontossággal helyezkednek el a fotográfiai lemezen. Egyszerűen odavetett vonalakból, vagy bármilyen figurából a legfinomabb s legkomplikáltabb rajzok állíthatók így elő, olyanok, hogy a rajz útján való utánzásuk egyenesen ki volna zárva, sőt kellő szinkombináció meg raszteres védőnyomat alkalmazása esetében a fotografálás segedelmével való hamisításuk is, annyiban tudniillik, hogy ez nagyon könnyen fölismerhető volna. A föltalálók állítása szerint a fotoguillocheur segedelmével készült rajzok sokféleség, pontosság és komplikáltság dolgában meg a guilloche-gép munkáját is fölülmulják. A rajzok szinte a végtelenségig menő sokfélesége lehetővé teszi, hogy minden egyes megrendelő minta-oltalmat köthessen ki magának közvetlenül a föltalálótól, aminek pedig törvényes úton való megszerzése tudvalevőleg meglehetősen költségeskedéssel és sok-sok utánjárással is járna.

Bár a fotoguillocheurön való munka így messziről nagyon hosszadalmasnak és komplikáltnak látszik: valójában viszonylag igen gyors s egyszerű. Ez előnyeinek természetes következménye az olcsóság is, amely lehetővé teszi, hogy minden pénztintézet ilyen guilloche-képekkel lássa el a saját kiadású értékpapirosait. Eddig — mint tudvalevő — pénztintézeink a zálogleveleiket, kötvényeiket stb. meglehetősen naiv módon, könyvnyomdai meg litográfiai alapnyomatokkal, szárazbéllyeggel stb. igyekeztek biztosítani az utánzás ellenében, de természetesen nem sok eredménnyel, amennyiben némi szakismerettel rendelkező egyén könnyen vállalkozhatott volna az utánzásukra.

Nagy előnye még az új eljárásnak, hogy a munka végtelen pontossága révén mindenféle utólagos retouche teljesen fölöslegessé válik, föltéve természetesen, hogy szakszerűen kezelik a gépet. Egyéb eljárásnál a retouche aligha volna elkerülhető, már pedig az ilyesmi sohasem megy kifogástalanul végbe.

A fotoguillocheur föltalálásával megint megnagyobbodott a fényhatásnak a sokszorosítási technikákban elfoglalt szerepe. Rohamos térfoglalása bámulatba ejtő, de mit hozhat még a jövő ? !

A színek birodalmából.

Az akcicens-szedő úgyszólván napról-napra használja a vízfestékeket vázlatainak színezésére. Nem lesz tehát érdektelen, ha a következőkben egy kiváló rajztanár. N. Czike Ferenc nyomán röviden megismertetjük az akvarellfestékek fő-fő fajtáit. Iskolai használatra, valamint kezdő műkedvelőknek nagyon alkalmasak az Anreiter-féle festékek. Ezek rúd- és gombalakban kaphatók. A rúdalakban készültek a jobb minőségűek de a gombalakúak között is a legtöbb szín annyira jó és iskolai, valamint műkedvelői célokra annyira alkalmas, hogy az iskolai használat bármely fokán teljesen megbízható, könnyen és jól kezelhető színeket adnak. Vizben oldhatóságuk kitűnő, minélfogva a színárnyalatok végtelenségét adják. Anreiter-féle festékekből a következő színek vannak forgalomban: Vörös színek: hússzín, szőlőkertszín, sárkányvér, pozzuoli zöld, kármin 2., 2. és 3. számú, vasvörös, velencei vörös, angyalvörös, indiai vörös. Barna színek: húsokker, barna lakk, umbra, sötét okker, égetett okker, égetett siena, szatinober (égetett), utszín, sziklaszín, umbra (égetett), vandick-barna, bister-barna, kasseli föld, zsepia-vörös, római zsepia, grafittus, gyöngyszürke, erdőszín. Sárga színek: nápolyi sárga, gummitutti, citromsárga, krómsárga 1., 2. és 3. számú, ólomszín, sárga lakk, sziena-sárga, szatinober, világos okker, arany okker. Zöld színek: mittis-zöld, réz-rozsda, angyalzöld, rétzöld, olajzöld, nedvzöld, kertzöld, legelőzöld, cinóberzöld. Fehér színek: fehér, fedő fehér. Kék színek: világos kék, berlini kék, porosz kék, párisi kék, lila, vasibolyakék, indigó, neutrális kék, neutrális vörös, neutráltinta. Fekete színek: venyige-fekete, lámpa (krom)-fekete, csontfekete. Finomabb színek: kármin 1, kármin égetett, rózsabuzér, sötét-buzér, kobalt-kék, ultramarin, cinóber 1, epekö, kadmium, indiai sárga, aranytus, ezüst-tus, réz-tus skarlátlak. Az előrehaladottabb műkedvelőknek óriási mennyiségben áll rendelkezésükre a legkülönfélébb külföldi gyártmányú aquarell-festék. Ezek közül említést érdemel a Paillard J. M.-féle francia gyártmány, mely egyaránt kedvelt iskolai, valamint műszaki használatban. Paillard párisi gyára kitűnő minőségű mézfestékeket is állít elő. Nagy előnyük e festékeknek, hogy könnyen oldódnak. Azokra nézve pedig, akiknek fedő színekre van szükségük, szinte megbecsülhetlenek. — Nagyon kedveltek a Chenal-féle szintén francia festékek. Valamint az ugyancsak párisi Faber A. W.-féle festékek. Ez utóbbiak inkább a műszaki festésben hódítottak tért, mert minden szakmának úgyszólván minden céljához nagyon könnyen oldható telje-

sen kész színvegyületeket hoz forgalomba, melyek éppen különleges rendeltetésüknel fogva nem minden gyárban állíthatnak elő. Nagyon használatosak Faber A. W.-nek az alábbi színei: Építészeti szakmához: falzat-szín, sárga téglaszín, vörös téglaszín, fejtett kő-szín, palakő-szín, földcserép-szín, föld-szín, üveg-szín, vas-szín, vasöntvény-szín, horgany-szín, ólom- és ón-szín, fa-szín. Gépészeti szakmához: acél-szín, vas-szín, vasöntvény-szín, bronz-szín, sárgaréz-szín, vörös réz-szín, bőr-szín, fa-szín, vörös téglaszín, falzat-szín. Helyrajz-, helyzetterv- és térképekhez: erdő- és liget-szín, rét-szín, szántóföld-szín, gyümölcs-szín, szőlőkert-szín, tó-szín, folyam- és folyó-szín, tenger-szín, kavics-, homok-szín, föld-szín. — Az aquarell-festésnek igazi hazája Anglia. Természetesnek látszik tehát, hogy a hozzávaló festékek gyártásában is Anglia jár elől. Első rendű angol gyártmány az Ackermann R. és A.-féle Londonban. Ez nagyon jóminőségű. Különösen alkalmas miniatűr-festéshez és finomabb műszaki és építészeti munkákhoz. A porcellán-szilkkékben öntött festékei kiválólag fedő természetűek. Ugyancsak porcellán-szilkkékben kaphatók az angol Moist colors-féle vízfestékek. Kaphatók kis és nagy szilkkékben. Ezek puhatestű-nemű állományúak, könnyen oldhatók és élénk színűek. — Művészeti célokra igen alkalmasak a tubusokban kapható híg vízfestékek. Ilyenek dr. Schönfeld F. és társa gyárt Düsseldorfban. — Rendkívül finomak a Windsor és Newton-féle londoni gyártmányok. A vízfestékeknek ilyen híg minősége nagyon megkönnyíti a munkát, különösen szabadban, természet után festésnél. Előnyük a művészet magasabb fokán az is, hogy miként az olajfestékeket, ezek némelyikét is a palettán lehet vegyíteni és belőlük a természet szerinti színárnyalatot kikeresni. Különösen a Horadam-féle szabadalmazott híg vízfestékek bírnak azzal, az olajfestékeket megközelítő tulajdonsággal, hogy keverés útján bármely színárnyalatot ki lehet

belőlük hozni, anélkül, hogy a színek szétbomlásától félni lehetne, ha csak nem összeférhetlen színeket vegyítünk (mint például a kadmium és emeraldzöld). Ezek nagyjából fedő színek, melyek tulajdonságuknál fogva ott, ahol nagyobb felületet egyenletesen kell átfejtetni, kiválólag alkalmasak. A Horadam-féle festékek az aquarell festékgyártás terén határozott fokélesedést mutatnak. A vízfestékek vegyítése, egymásba olvasztása és a velük való bánás távolról sem oly könnyű, mint az olajfestékek kezelése, ezt megkönnyíteni Horadam találmánya van hivatva,

Szedésről — szedőknek.

A betűanyag megóvásának fő titkai.

Természetesen szó sem lehet arról, hogy betű- és díszítő-anyagunkat időtlen időig a maga teljes épségében megóvhassuk — különösen most, amikor a nyomtatás módja hasonlíthatatlanul gyorsabb és kíméletlenebb, mint volt hajdanában —, de mindenesetre szerét ejthetjük annak, hogy legalább a drágább betűk és díszítő-darabok a viszonylag elérhető legmagasabb életkort érjék el. Nem kell ehhez valami különös gondosság és szórszálhasogató figyelem, csak egy kis jóakarát, még pedig mind szedéskor, mind osztáskor.

Legjobban ki van téve a gyors pusztulásnak a kézírásos betű meg a nagyobbfajta dísz. Előbbi a helytelenül végzett "lehúzáskor", utóbbi pedig a gyakran meg-megeső földre-ejtéskor szenved általán legtöbbit.

S ezzel már meg is mondtuk, hogy miképp tehetjük az efféle drága anyagot hosszú életűvé. Először is a korrekúra-levonatok készítését lelkiismeretes, a mesterséget alaposan értő nyomóra kell bízunk, aki meg tudja ítélni, hogy mekkora nyomást tud kiállni a finom-vonalas, gyakran alávágott testű írásbetű, s akibe már inaskorában beleoltották azt a törekvést, hogy mindenkor a lehetőséghez képest átnyomódás nélkül nyomtasson. Hogy a nagyobb díszítő-darabokat tönkretévő leejtés ellen miképpen kell védekeznünk: azt már nyílt kérdésnek hagyjuk olvasóink számára.

Korrigálás idején is könnyen megsérül a betű, főképpen akkor, ha szorosan körülkötött avagy zárt szedést korrigálunk. Árunk avagy pincettánk ilyenkor könnyen megcsuszamlík, s az eredmény egy csomó betűnek a végigkarcolása. Hogy az említett két szerzőszám közül melyik alkalmasabb a korrigálás céljaira: bajos volna megállapítanunk. Minálunk, Németországban meg az osztrák tartományokban az árnak a használata népszerű, s a principálisok nem szívesen látják szedők kezében a pincettát. Franciaországban pedig, és Svájcban is: az ár használata szinte ismeretlen. Egy berni nagyobb nyomdában esett meg e sorok írójával, hogy mikor szedését árral akarta megkorrigálni: a faktor rémülten futott hozzá, s a legerélyesebben tiltakozott e szörnyű szerszám használata ellen. Hosszas magyarázatra sem akaródzott elhinni, hogy az árral való korrigálás nem éppen egyértelmű a szegény betűknek a fölnyársalásával.

Sokat rongálódhatik a betűk képe úgy is, ha blokkképpen fejre vannak állítva, s aztán ide-oda tologatjuk őket a deszkákon vagy a formazáró lapon. Némely nagy nyomdában ezért a fejreállítással való blokkálás el is van tiltva. Helyette szignatúrával lefelé fordítják a betűt, aminek azonban megvan az a rossz oldala, hogy deblokálás idején nehezen vesszük a blokkadokat észre, s egy kis figyelmetlenség mellett könnyen makulatura is származhatik a dologból. Néhol tehát úgy igyekeznek elejét venni az említett bajok mindkettejének, hogy valamely nagy, ócska, ko-

pott betűfajtából választják ki a megfelelő vastagságú betűket, s ezeket aztán a fejük tetejére állítják.

Rézvonalaink tartósságának fokozása is nagyon fontos dolog. E vonalak közül a nyolcadpetites vastagságúak különösen az elgörbülésnek vannak kitéve. Főképpen formazárások történik ez meg, de megeshetik a szekrény betolásakor is, ha tudniillik kiágaskodnak a rekeszükből. Gondos szekrénybe-rakás egyrészt, a formának zárás előtt a szedő által való megigazítása másrészt: ezek a lénia-elgörbülés megakadályozásának módjai. Léniaink azonban egyébként is nagyon ki vannak téve a pusztulásnak: a finom vonalak éle széjjelnyomódik és megvastagul a gyakori nyomtatás közben, a feketéknek képét pedig legömbölyítik és ilyenformán vékonyabbá teszik a mi szukcesszívval való megterhelést kifejtő nyomóhengereink. De más oka is lehet a fekete rézlénia hamaros pusztulásának: a táblázatszedő rendszeren bicskával vakarja le róluk a rézrozsdát meg egyéb piszkot, hogy így ne dagadjanak túlságosan ki: már pedig az ilyes eljárásnál megsérül maga a vonalkép is.

Néhány megjegyzés a hirdetéseinkről.

Mindenben nagyot haladt a betűszedés, csak a hirdetések kiállítása dolgában maradt meg az 1880-as évek zagyva gusztusánál, úgy hogy túlzás nélkül mondhatjuk: napi meg heti lapjaink s folyóirataink hirdetései ma sem különbek, mint voltak húsz-harminc esztendővel ezelőtt. Áttekinthetőség hiánya s a foltoknak riasztó rendszertelensége jellemzi őket most is csak úgy, mint a szabad irányt megelőzően.

Ebben a slvár elmaradottságban legelső sorban is maguk a hirdetés-szedő szaktársak ludasak. Még mindig nem tudnak megbarátkozni az egyszerűség gondolatával, s ami nem kompressz, azt csak cifra dísszel telepékelten tudják elképzelni. Ez az egyik baj. A másik az, hogy a stílszerűség elvét — amennyiben tudnak róla — mindig csak egyetlen egy hirdetésre vonatkoztatva értékesítik, s sohasem a szemköt álló mind a két oldalra. Vagyis, hogy példát mondjunk: akárhány olyan kettős oldalt láttunk, amelyeken az egyes hirdetések kompozíció dolgában kifogástalanok voltak, de az oldalak képe, vagyis valamennyi hirdetésé együttesen: mégis csak visszataszítóan csúnya és az olvasástól elkedvetlenítő volt.

S ez a hiba meglehetősen általános. Nézzük csak végig a legelőkelőbb hazai meg külföldi szak- és művészeti folyóiratokat: ritkán találjuk nyomát annak, hogy a szedő az egyiknek szedésekor tekintettel lett volna a többinek betűire és folt-elosztására. Még e gondos kiállítású lapokban is mintha külön életet élt az egyes hirdetés, ha ugyan élhetne. Mert amint nem lehet szó ily külön életről a könyv bensejének egyes kolumnáit illetőleg, azonképpen nem élhet külön életet a nyolcad-, negyed-, fél-, sőt egész-oldalnyi

hirdetés sem. Annál kevésbé, mert esztétikai meg praktikus szempontból egyaránt megengedhetetlen dolog volna még az is, hogy az egyik hirdetés a másikkal rováására túlnyúlva előterbe nyomulhasson.

Hogy mennyire helytelen és izléstelen a mostani hirdetés-szedési mód: nem egy finom izlésű író- és művész-emberünk megérezte immár. Így Bródy Sándor is, aki mikor a Jövendőnek szerkesztője volt: világért sem engedte volna meg, hogy a hirdetés-oldalakat tarka betű- meg ornemens-konglomerátumnak tegye meg a nyomda mesterszedője. Közönséges folyóbetűkből voltak megszedve a hirdetések, csak úgy mint a folyóirat szövegrésze; mindössze, hogy itt-ott egy-egy diszkrétan alkalmazott címsor szakította meg a sorok egyhangúságát. S különös dolog: ezeket az egyszerű sorokat mindenki édes-örömmel elolvasta, szinte önkénytelenül, nem úgy, mint a nyomdászati szaklapok "művészies" hirdetéseit.

Hogy az egyszerű szövegbetűkkel szedett hirdetést a művelt ember szívesebben elolvassa, mint az olyant, amelynek minden sora más-más színezetű: természetes dolog. Az ember a maga rendes újságneg könyv-olvasása révén annyira hozzászokik bizonyos szövegszínezethez, hogy a különben kicsiny- és világosbetűs garmond szöveget sokkalta gyorsabban és biztosabban olvassa, mint a vastag tercia-betűket.

Bródy Sándor példáját többen is követték már író- és művészvilágunk kitűnősegei közül. Köztük Falk Zsigmond dr. meg Várady Antal is az Ország-Világ Almanachja egyik kötetében. Czako Elemér dr. pedig egy általa szerkesztett katalógusban részben ezt a hirdetés-szedési módot alkalmaztatta, részben meg külön rajzolatot fiatal művészeinkkel hirdetéseket.

Egyszerűség legyen a jelszavunk a betűszedés valamennyi ágazatában, s így a hirdetés-szedésben is. Ne igyekezzünk rajzolóval, litografussal versenyre kelni olyan téren, amely az ő kizárólagos birtokuk. Az úgynevezett kolumna-hatás elérése legyen mindig a fő célunk, s bizonyára külön eredményeket fogunk elérni, mint a most szerzte divatozó művészkedéssel.

Miképpen tisztogassuk a rézléniákat?

Hogy a rézléniát tisztogatni is kell: azon sokan meg fognak ütközni (mert legyünk csak őszinték és ismerjük be, hogy olyan nyomda is van, ahol ezt nem ismerik), pedig ez úgy van. Valószínűleg nem az első eset az, hogy erről szó esik, de amióta írástudó ember van a világon, akárhányszor megesezt már, hogy ugyanegy tárgyat többszörösen is megírtak.

No de tanuljunk, tanítsunk és mindenképpől kérdezzünk.

Én, e sorok írója, sokat foglalkozom a léniák tisztogatásával, de bármely módon kísérleteztem: nem voltam és nem vagyok megelégedve (nem hogy teljesen, de még félig-meddig sem) munkámmal. Nem az bosszant, hogy soká tart, sem az, hogy talán nem lenne eléggé tiszta, de azt a hiábavaló erőmegfeszítést, melyet reá kell feccsérelni: sajnálom. Mert hogy erőt kell kifejteni, azt hiszem, nem kell bizonyítgatnom olyanoknak, aki már az efféle munkával foglalkozott. Van rá eset,

hogy némely lénián olyan vastagon van rajta a mindenféle piszok, mint aminő vastag maga a lénia.

A gyakorlatban, mint azt már fönt hangoztattam, sokat foglalkozom véle, de a sok tapasztalat és még több kísérletezés között legjobbnak találtam azt a módot, ha a kevésbé piszkos léniát jól megáztatva, rögtön egy zsákforma ronggyal erősen ledörzsöljük.

De miután nem minden lénia kevésbé piszkos (ílyenek például a régóta álló, porlepte szedésben levők, vagy a sok példányban nyomtatottak), tehát ezek tisztogatása már nem oly könnyű, mint azt gondolnók. Ezek tisztítására már más módot, a sokat hangoztatott terpentínben való áztatást használtam.

Huszonegy, sőt negyvennyolc órai áztatás után arra a meggyőződésre jutottam, hogy a terpentín nem volt képes azt egészen föláztatni, úgy hogy a ronggyal való áztatás után ne kellett volna még egy rossz rézléniával utána segíteni, vagyis lekaparni a még szárazon maradt festéket. S ha valaki ennél jobbat nem tud, ne is ajánlja ez eljárást senkinek, mert két további igen kellemetlen oldala is van annak.

Akik e módszer szerint hajtották végre a rézléniák tisztogatását, tudni fogják, hogy aznap valami bajuk volt: a fejük fájt. Ennek pedig aligha lehetett más az oka, mint a terpentinszag folytonos belélekezése.

Az eljárás másik rossz oldala pedig az, hogy a gyors dörzsölés által a törőrongy pelyhes szálai mintegy elégnak, s a levegőben szerte szállonganak, onnan pedig belélekezés útján a tudónkbe kerülnek.

A törőronggyal való tisztításkor különben egyes, hozzá nem értő szaktársaink úgy cselekesznek, mint ahogy a tűzoltók szokták a szerszámláncaikat tisztogatni. Vesznek ugyanis a léniákból egy csomót, s a törőrongy közé téve, addig dörzsölik egymáshoz, míg a piszok róluk le nem kopik. Mi sem természetesebb, mint az, hogy az ily módon való tisztogatás által a vonalak képe megkopik, s a finom lénia idő előtt tompafinom, sőt félkövré léniává alakul át.

A rossz léniával való kaparás szintén nem helyes, mert ezáltal nemcsak a piszkot, de egyúttal a léniát is megvékonyítjuk a sokszori tisztogatás által, s még hozzá gyakran meg is sértjük a lénia képét. Némely szaktárs ezenfelül ugyanolyan léniával vakarja a többi léniát, mint amely szintén tisztogatásra vár, vagyis jó léniával; ezt nem szabad tennünk. Van olyan szaktárs is, aki a léniának csupán a felső részét tisztogatja, mintha az alsó részen nem is volna piszok.

Máskülönbén a léniát addig töröljük, míg csak nem fénylik, mert ha nem így cselekszünk, akkor a rája rakódott piszkot az egyik helyről a másikra kenjük.

Elmondottam a lénia-tisztogatásnak jó és rossz oldalait, de most kérem szaktársaim véleményét, hogy a jövőben miképpen járjunk el helyesebben, mert igen üdvösnek vélném, ha a lénia-tisztogatás nehéz munkájától megszabadulhatnánk. De mert ez aligha menne valami könnyen, azt hiszem, legjobbat volna, ha Szakkörünk pályázatot hirdetne erre a Graiikai Szemlében meg valami vegyeszék szaklapjában. Erre azért volna szükség, mert nézetem szerint csakis vegyi uton, valami vegyi szerrel érhetjük el legjobban a célt. D-s J-s.

Vegyes közlemények.

Preysz Móric.

Olvasóink közül kevesen fogják e nevet ismerni, hiszen éppen harminc esztendeje, [hogy e név viselője örök álomra hunyta szeméit, aránylag fiatal korában, de érdemteljes munkát végezve, melyek emlékét még ezentúl is sokáig fenn fogják tartani. Preysz Móric pesti vegytanár volt, de nem elégedett meg azzal, hogy tudományát a katedrálról csöpogtesse a serdülő ifjúság lelkületébe, hanem fáradhatatlanul dolgozott — mintegy megelőzően korát — az életszükségletek modernizálásán, egyrészt nagytudományosságú találmányaival gazdagítván az emberiséget, másrészt meghonosításán fáradozva oly — a műveltebb népeknek már szolgálataiban álló intézményeknek, melyek a közegészséget voltak hivatva fejleszteni. Minket nyomdászokat közelebről — sajnos — azon találmánya érdekel, melyet a tüdőbetegek gyógyítását célozta elérhetővé tenni. Ő szerkesztette az első forgatható légszűrőt, melyet könnyen a nap irányába lehet állítani. Az ő eszméje érlelte meg a szanatoriumi fekvőcsarnokok építésének gondolatát is.

De nem csekély érdeme az is, hogy Pesten a gázvilágítás bevezetésének előharcosa volt; sőt a hatvanas években szerkesztett is a világító gáz fényszerűségének emelésére egy készüléket, amelyet Auxiphotonnak nevezett el; ezzel a találmányával Auert előzte meg. Régi szakértésainktól most is gyakran halljuk elbeszélni, micsoda kínos, szemrontó munka volt a betűszedés mestersége a pisálkáló fagygyertyák világában; ezeket hallva, igazán hálával kell gondolnunk Preysz Móricra, aki modern tudását vitte a küzdelembe, hogy elmaradot, elhanyagolt közállapotainkat átfejlessze, modernizálja. Ha még megemlíthjük, hogy a vízvezeték megalkotásának is ő volt a megpendítője és fáradhatatlan sürgetője, jellemzésül álljon itt még egy, az ő lelkületét, felfogását jellemző adat. Preysz Mór igen nagyra becsülte az ipart és az ipart hivatásosan művelőket. Ő maga is iparos családból származván, minden erejéből azon volt, hogy az iparoságnak nemcsak szaktudását, hanem általános szellemi nivóját is emelje; e célból — hazánkban elsőként — egész sorozatát tartotta a felolvasásoknak, melyek egy része az egyes iparágaknak külföldi fejlettségét tárgyalta, ismertetvén azon eszközöket, melyekkel hazánk hasonló iparágai fejleszthetők volnának, — más részük pedig általános ismeretekkel gazdagította hallgatóinak szellemi tárházát.

Fiatal korban, még a legszebb reményekre jogosultan halt meg Preysz Móric ezeltől 30 esztendővel, s amidőn három év-tized után napilapok, folyóiratok, szaklapok egész sorozata foglalkozik érdemével, hadd járuljunk mi is egy borostyánlevéllel azon koszorúhoz, mely őt sokáig munkásságáért, köztük az ipari munka föllendítéseért, fejlesztése körüli önzetlen munkálkodásáért méltán megilleti.

(T.)

A Pécsi Irodalmi és Könyvnyomdai R.-T.

popmász köntösben jelentette meg az 1907-iki üzletévről szóló jelentését. Az igazgatóság a jelentésben kiemeli, hogy a nyomda üzemképessé tétele érdekében éveken át nagy anyagi áldozatok árán eszközölt befektetéseket jórészt befejezte, s most teljes a technikai felszerelés. Az 1907. évi nyeresége 36329.96 kor.; erre az összegre vonatkozólag az igazgatóság azt javasolja, hogy a befektetési számlából való leírásra 14000, az ingatlan-számlából való leírásra 12482.42, a kates követelések tartalékalapjára 1000, adótartalékra 1000, a törzs- és elsőbbségi részvények 1907. évi szelvényeinek hat százalékkal való beváltására 6000, tartalék-alapba helyezésre 392.38, az igazgatóság jutalékára 900 kor. fordíttassék. 4000.08 korona a jövő üzleti esztendőre vitétnék át.

A debreceni városi nyomda záró számadása

gyönyörű köntösben látott napvilágot. A jelentés megállapítja, hogy bár a felügyelő bizottság a felszerelések értékéből igen nagy összegű, 15000 koronát tevő leírásokat eszközölt, mégis kereken 80000 koronával emelkedett a könyvnyomda-vállalatnak az értéke, amely fényes eredmény kizárólag a vállalat belső erejéből állott elő. A törvényhatósági bizottsági közgyűlés ez eredmény alapján az 1907-ik év folyamán alkotott újabb szabályrendelettel a nyomdát véglegesen külön kezelésbe helyezte, mint

Debrecen szabad királyi város önálló iparvállalatát, amely a mellett, hogy hivatásának minden tekintetben megfelel, egyúttal olyan jövedelmező vállalat is, hogy Debrecen városának nyomdai szükségleteit önköltségi árban fődözi. A nyomda üzleti forgalma annyira emelkedett, hogy a helyiségek bővítése elkerülhetetlenné vált. A forgalom emelkedését, a megrendelő közönség bizalmát, az üzletvezetés helyességét és a vállalat életrevalóságát bizonyítják a következő számadatok is: 1905-ben 2419 megrendelésre készült 118399.35 kor. értékű nyomtatvány; 1906-ban 2707 megrendelésre 138017.34 kor. értékű, s 1907-ben 3147 megrendelésre 186281.24 kor. értékű, tehát mind a megrendelők száma, mind pedig az elkészített munkák értéke évről-évre megfelelő arányban emelkedik. — Az 1907. évi mérleg 45000 kor. tiszta nyereséget mutat, amely nyereség az 1906. évi 30000 kor. tiszta nyereségnél 15000 koronával több. A nyereség fölcsúszását a felügyelő bizottság a következőképpen javasolja: jutalékra fordítandó húsz százalék, vagyis 9000 kor., a kates követelések tartalékalapjához csatolandó 2000 kor., a rendkívüli tartalékalaphoz csatolandó 2000 kor., a rendes tartalékalaphoz csatolandó 32000 korona. A kates követelések tartalékalapja ekként 5000 koronára, a rendkívüli tartalékalap 4000 koronára, a nyomda fejlesztése céljából létesített tartalékalap pedig immár 80000 koronára növekedett.

A nyomda vezetésében némi változás állott be az elmúlt év folyamán. Ember Lajos üzletvezető húsz évi pontos, lelkiismeretes, odaadó és eredményes munkásság után betegsége miatt nyugdíjaztatott. A nyomda-vállalat nagy arányú föllendülése, a kor színvonalára fölemelése s föntartása körül Ember Lajos üzletvezetőnek igen nagy érdemei vannak, s nyugdíjaztatását egy munkás és kötelességtudó életnek az alkonyán joggal kérhette. A városi tanács a felügyelő bizottság javaslatára Keresztesy István helyettes üzletvezetőt bízta meg az üzlet vezetésével, akinek személye kész kezesség a nyomda további emelkedésére.

A Hamburger és Birkholz cég alkalmazottainak külön segélyző alapja és könyvtára.

Ilyen című füzetkét kaptunk a minap. A humánus célt szolgáló alap történetét írja meg benne Hirschkovitz Jónás alelnök. Az intézmény kezdetel egészen az 1895-ik évig követhető vissza, amikor az akkori Vajda és Hamburger cég 50 koronát, a cég mostani főnökeinek egyike, Birkholz Agoston 10, és Spitz Samu mostani cégvezető szintén 10 koronát adtak az alap céljaira. Ezzel a 70-koronás tőkével kezdte meg csakis rendkívüli segélyt szolgáltatni a segély-alap. Ugyanez év nyarán a "Sárga csikó"-ban rendezett kisebb szabású személyzeti mulatságunk tiszta nyeresége szerényen növelte a fenti alaptőkét, az év végén pedig néhai Vajda Frigyesnek a cégből történt kiválása emlékére még 200 koronával gyarapodott a segély-alap tőkéje. Következtek 1896-ban a Kamara-erdőben s 1897-ben a budai Peyer-féle vendéglőben rendezett mulatságok, melyek mindegyike szintén némi nyereséggel járt. 1898 elején az alaptőke már 696.14 koronát tett ki, dacára annak, hogy a nyomda személyzetéből többen is részesültek már akkorra rendkívüli segítségben. Ekkor, fölbuzdulva az addigi eredményeken, a személyzet elhatározta egy rendes alapszabályokkal bíró húsz évi segélyző egyesület szervezését, és már 1908 február hó 22-én megtartotta az alakuló közgyűlést, az intézmény elnökévé Birkholz Agostont választva meg, aki azóta is buzgóntölti be e tisztét. — A tőkét gyarapítandó, 1908. évi augusztus hó 14-én az újpesti Népszigeten nyári ünnepet rendezett a személyzet, amely 204.62 koronát juttatott a nemes cél oltárára. 1900 február 17-én a volt Wampetics-féle vendéglőben s 1902 március 8-án a budai "Fácán" helyiségeiben voltak táncmulatságok, összesen 726.91 koronát hozva a pénztár javára.

A pénztár megalakulásaok a tagok az I. osztályban nyolc és a II. osztályban négy fillérenyi heti járulék fizetésére voltak kötelezve. Ennek ellenében 8, illetőleg 4 korona heti betegsegélyre volt igényjogosultságuk. A cég főnökei ekkor főnökkültek címen évi 104 koronával támogatták az intézményt, s ez önkéntes befizetést később 208, mintegy két és fél év óta pedig 312 koronára emelték. Ezenkívül a netáni házszabály szerinti rendbírásokat is teljes összegükben a pénztárnak juttatták. A pénztár később jobb anyagi helyzetbe jutván, a heti segélyeket 10, illetőleg

három tizede a második, két tizede a harmadik és egy tizede a negyedik díjat. A pályabírák nevel szintén beleveendő a pályázati hirdetésbe. A bírálat a következő szempontok tekintetbe vételével történjen: 1. stíluszerűség, 2. térelosztás, 3. dekoratív hatás, 4. célszerűség, 5. a kivétel lisztasága. A pályázatnak nem szabad ama fő avagy mellékes céljának lennie, hogy harmadik személyek általa olcsón jussanak tervezetekhez avagy reklámhoz.

A nagykarolyi Kölcséy-nyomda évi mérlege.

A nagykarolyi Kölcséy-nyomda részvénytársaság egyesztendei főnyélésának működéséről számol be első évi zárszámadásában. Az 1906. év novemberében 20000 korona alaptőkével megnyílt nyomdávalat egy év alatt 26413 korona 83 fillért forgalmazott. A leírások után mint tiszta nyereség 4568 korona 14 fillér maradt, mely összeg elég szép eredménynek mondható, tekintve a rövid fennállást s a vidéki városokban dühöngő piszkonk konkurrenciát.

Betűszedő föllépése koplaló-művészképpen.

Egy német betűszedő nemrégiben kapta magát, s elhatározta, hogy hosszas munkanélkülisége idején kifejlesztett koplaló-képességét apró pénzre fogja váltani. Főcsapott koplaló-művészek, s mint ilyen nagy sikereket aratott Németország meg Hollandia nevezetesebb városaiban. Legutóbb Elberfeldben kötelezte magát negyvenhét-napos koplalásra. Ricardo Sacco néven az e városbeli Thalia-színházban volt "kiállítva" s napról-napra tömeges csodálója akadt. Helyzete ugyan egy csöppet se volt irigylésre méltó: éjjel-nappal jól elzart s azonkívül kellően örzött drótkalickának kellett gubbasztania. A negyvenhét napból huszonegyet szerencsésen el is föltött immár, amikor egy kis turpisságon csípték rajt, s menten kiaköböltötték érte a ketrecéből. Bűne az volt, hogy egy megvesztegetett őrvél titokban csokoládét meg bonbonokat csempésztetett a kalickájába. Mikor a dolgot észrevették, még Saccónak állott följebb. Azt állította, hogy a becsmérlést nyalánkság csak a köhögésének csillapítására szolgált. A Thalia-színház igazgatósága azonban a szerződés megszegését látta a dologban, s hajlíthatatlan maradt. Saccónak ilyenformán akarva nem akarva félbe kellett szakítania a koplalását, s valószínű, hogy a "művész"-karrierjének is vége szakad.

A papirpénz hamisított voltának megismerése.

A "Bűnös Budapest" című könyvben olvassuk a papirpénzről meg a pénzhamisításról: A papirpénz készítéséhez rátermettség és hozzáértés kell. A papirpénz hamisító majdnem kizárólag az intelligencia köréből kerülnek ki. Egyetemelt végzett, diplomás ember akadt már nem egy a magyarországi bankügyesek sorában is. A hamis papirpénzt általában rézmetszés, litográfia avagy fényképezés útján állítják elő. Legnehezebb hamisítani a német, magyar-osztrák, továbbá az angol bankot, valamint az Egyesült Államok pénzét. Legkönnyebb az olasz bankó hamisítása. Az amerikai papirpénzt egészen sajátos összetételű festékekkel nyomtatják. A festék összetételét csak egyetlen egy ember ismeri, a föltalálója, aki e titkáért kétszázharmincezer koronát kap évenként. — A hamis papirpénzt a papiros, a rajz és a szín eltéréseiből lehet megismerni. A valódi bankjegy papirosa rendszerint lenből készül s erősebb fogású; a hamisítottnak fogása ellenben süppedékesen puhább. A bankjegy nagysága, mely valódi papirpénznél még fél milliméterre is egyezik, a hamis papirpénznél mindig kisebb, mert a papiros a különböző vegyi szerek hatása alatt összehúgorodik. Hiányzik aztán mindig a valódi vízjegy, amely a papiros gyártásával egyidőben készül. A hamisító ezt nagyon gyakran mesterségesen, olajnyomatással igyekszik pótolni, de ekkor föltűnően látható is, míg a valódi papirpénznél a vízjegy csak a világosság felé tartva vehető észre. A nyomtatásban és a rajzban a következő eltérések szoktak lenni: A valódi papirpénznél az egyes betűk és számjegyek formája, nagysága és vastagsága teljesen egyenletes. A litográfiaival vagy esetleg szabad kézzel mintázott betűk és számok formában, nagyságban és vastagságban nemcsak az eredetitől, hanem egymás között is eltérnek, azonkívül a betűk és számok között levő hézag sem egyenlő. A betűk és a rajz színe a valódi papirpénznél erős és telt, az utáztatnál többnyire elmosódó. Különösen a fényképezéssel előállított utáztat kékes-vörös vagy ibolyaszín játszódsái után könnyen fölismerhető. Az úgynevezett guillochirozás (a szabályosan egymásba fonódó vonalak által alkotott alap) szintén majdnem mindig tökéletlen.

Az amerikai államnyomda szállítási föltételei.

Köztudomású, hogy mily nehéz a nagyobb üzemeknek azok ellen a megkárosítások ellen küzdeniök, amelyek a vásárlással megbízott alkalmazoitaiknak a szállító cégek részéről való megvesztegetése nyomán keletkezhetnek. A "sápolással" való visszaélések néhol — így Angolországban, Amerikában meg Németországban — már olyan ijesztő mérvet öltöttek, hogy a törvény-

hozó testületek időszerűnek látták egész tekintélyükkel lépni föl ellenük. — A világ legnagyobb nyomdájánál, a washingtoni államnyomdánál is sok panaszra volt e tekintetben ok, s ezért újabb szigorú szabályzattal igyekeznek elejét venni mindennemű szállítási visszaélésnek, úgy hogy — föltéve, hogy az igazgatóság maga is becsületesen jár el — nagyobbabszabású korrupciónak az eshetősége jövöre ki van zárva. Az ezt biztosító szállítási föltételek főbb pontjait tán nem árt, ha itt röviden közöljük:

Gépeknek meg anyagoknak a vásárlása az osztályvezetők előterjesztésére és az igazgatóság jóváhagyására történik. Legalább is két cégtől kell ilyenkor árajánlatot kérni, s a megrendelést mindig az olcsóbbiknak juttatni. Az árajánlásra fölkért szállítókat egy az államnyomda által mintegy hivatalosnak tekintett lisztáról válogatják össze. Azonban már e liszta megszerkesztésekor is érvényesülhetnek bizonyos protekciók, aminek talán úgy lehetne legbiztosabban elejét venni, ha a lisztát megszüntetnék, s vásárláskor a cikket gyártó valamennyi cégtől kérének árajánlatot.

Mielőtt a szállító számlájának összegét megkapná, nyilatkozatot kell aláírnia, amelyben kijelenti, hogy a számlában foglalt árúk csakugyan a megjelölt mennyiségben és minőségben szállítottak be; hogy sem az igazgatónak, sem más hivatalnoknak a szállítás oaditléseért pénzt vagy pénztérteket, ajándékot vagy bármi egyéb kedvezményt nem adott; hogy a számla pontosan a szállított árúk értékét tartalmazza, s semmi más nincs benne beléje foglalva; hogy az árak az árúk készpénz ellenében való jegyzéseinek felelnek meg, s hogy a szállító a számla teljes összegét kapta meg. Ez is olyan rendszabály, amely az államnyomdabeli bürokratikus eljárásnál okvetlenül szükségesnek mutatkozott. Hiányosságképpen emlegetik, hogy sem az államnyomda igazgatóságának, sem a hivatalnokoknak nem kell ezt a nyilatkozatot aláírniök.

A korrupció mindamellett még könnyen lehetséges volna, amint hogy egészen kiírtani nem is lehet, legfőljebb csak bizonyos minimális mértékre szorítani: de az igazgatóság a föntebb említett liszta összeállításakor bekéri a szállítóktól az egyesárák jegyzékét, s a későbbi árjeltesek adataival összehasonlíttatja.

A korrupció azelőtt főképpen úgy nyilatkozott meg a washingtoni államnyomdában, hogy árjeltesek alkalmával a hivatalnokok egyes szállítókat bizalmasan informáltak a beérkezett ajánlatokról, valamint arról, hogy kiket szólítottak fel ajánlatételre. Sokszor még ők maguk közvetítettek az egyes cégek közt olyan megállapodásokat, hogy az ajánlattevők háromszoros-négyszeres árakat szabjanak, s a nyereséget maguk közt meg a hivatalnokok közt eloszták. Az ilyes csalás a jövöre nézve nagyon meg van nehezítve, de megmarad egy másik módja, az tudnillik, hogy bizonyos anyagokból sokkal többet — esetleg ötszörte-hatszorta annyit — rendelnek, mint amennyi a tényleges szükséglet.

Elfakult írásnak újra olvashatóvá tehetése.

Igen egyszerű dolog ez. Csak kén-ammonium gőze fölé kell a kifakult írtával teleírt papírost tartanunk, s egy-két óra leforgása alatt az írás ismét sötétté válik. A sötétebb színezet ugyan apródonként megint eltűnik, de a gőzölés akárhányszor is megismételhető, a nélkül, hogy a papírosnak a legkevésbé is ártana.

A cég felelősége a cégtag megrendeléseire.

Egy előkelő társas cégnek a kereskedelmi kamaránál annak rendje és módja szerint bejegyzett egyik tagja a saját üzlethelyiségükben rendelt meg különböző nyomtatványt, köztük ötezer darab cégfelírást fuvarlevelet is. A nyomtatványok a cég üzlethelyiségébe szállítottak és az első szállítmányok az illető cég-társ által személyesen ki is fizetettek. A következő szállítmányokért azonban már nem teljesített senki fizetséget. A nyomdatulajdonos felszólítására a cég azon kifogással élt, hogy az illető cég-társ, ki már azóta a cég kötelékéből kivált, a többi cégtag tudta és beleegyezése nélkül rendelte a nyomtatványokat, sőt ennek eszközölésére felhatalmazta egyáltalán nem volt, mert a kamarai lajstrom beleegyezése szerint a cég kötelezettségének érvényesítéséhez két cégtag aláírása szükséges. Pörre került a dolog, de a bíróság fenti bejegyzés alapján a nyomdat követelésével tényleg elutasította. A nyomdatulajdonos ebbe azonban nem tudott beleugyogni, mert úgy gondolkodott, hol marad itt az üzleti tisztesség, ha egy nagyobb cégnek egyik tagja ötven-száz forintos rendeltést eszközöl, még pedig nem privát célra, hanem a cég teljes felírásával, s a szállítmány átvétele után a fizetést azért tagadják meg, mert nem szaladt a többi cégtag aláírását is megszerezni.

A nyomdatulajdonos felfolyamodást jelentett be és avval érvelt, hogy bármely rendelés, még ha a rendelő cég házi szolgája által eszközöltetik is, jogérvényes mindaddig, míg alkalmazottja vagy cégtagja megbízhatlansága fölül meggyőződve nincs. De ebben az esetben is felelős a cég mindaddig, míg nagyobb pénztintézetek stb. módjára üzlethelyisége feltűnő helyein falragaszokat nem alkalmaz, vagy rendelés vagy fizetés eszközölésére csakis N. N. felhatalmazott. Ez az érvelés aztán másodfokban hozzásegítette a nyomdatulajdonost a maga kétségtelenül jogos követeléséhez.

A betűszedők ujjainak alakbeli elváltozásai.

Egy német orvos érdekes cikket írt a különféle ipari munkáknak a kezét deformáló hatásáról, s egyebek közt a betűszedők kezéről is sok figyelemre méltó dolgot mond el. A betűszedők kezét szemlélve — úgymond — első pillantásra láthatjuk, hogy a kéz tulajdonosa nem foglalkozhatik olyanféle kemény munkával, mint például a kovács, kőműves, cipész stb. A betűszedők foglalkozása közben a jobb kéz hüvelyk- és mutató ujjáé a fő-főszerep, illetőleg ezek hegyéé, amelyek a betűt a szerény rekeszeiből a sorjázóba rakják. A folytonos fogdosás következtében nyomási rezorpció keletkezik az ujjainkon, amely idővel csont- és szöveti daganatokat okoz az ujjak megfelelő helyein. A két ujjennél fogva a betűszedőnél mindig hegyesebb, mint a más iparágat folytató embereké. A bal kéz hüvelykujján azonban már másféle elváltozást tapasztalhatunk: a sorra gyakorolt folytonos nyomás következtében ez az ujj szélesebbé lesz és ellaposodik.

A svájci szaktanfolyamvezetők kongresszusa.

A svájci nyomdász-szakkörök elnökei és a szaktanfolyamok vezetői konferenciára gyűltek össze Zürichben, s igen sok fontos határozatban állapodtak meg. Ezek érdekesebbjei a következők: A vázlatkészítési tanfolyamokon a jobbfejű akcidens-szedés ápolása mellett több figyelem fordítandó a szedéstechnika tanítására. A rajzkurzussal ne költünk fel még a hallgatókat azt a hiedelmet, hogy a tipográfiai dísznek önálló tervezésére is képesek. A színésszel és alapnyomatói lemezek vésésével foglalkozó tanfolyamok száma redukálható. A szedőből megnyomóból ne igyekezzünk vésnököt nevelni, hanem szorítkozzunk egészen sima avagy legfőlőbb csak negative véséit alaplemezekre vágatására. A referensek egyikének az volt a megjegyzése, hogy éppen a kurzusokat látogatók azok a hallgatók, akiknek nincs különösebb talentumuk a mesterszedéshez: a közönségesebb akcidens munkák készítésétől fáznak; minden áron csak szépen színezett vázlatokat akarnak készíteni a tanfolyamokon, jóllehet még a táblázatok és hirdetések szedésében is meglehetősen gyöngék. Egy másik referens azt ajánlta, hogy a segítők számára rendezett tanfolyamokon az oktatás mindig társalgás-szerűen történjék, mert ez a legalkalmasabb ahhoz, hogy a hallgatók figyelmét állandóan lekötöthessük. A végső határozatok egyik pontja pedig a következőképpen hangzik: Az utóbbi időkben főburjánzott művészeti dilettantizmust nem szabad támogatni, hanem e helyett a súlyt inkább a betűknek és ornamenteknek technikailag egyszerű és nem erőltetett megválasztására kell helyezni, s e részben főképp a betűöntői produktumok használatára kell támaszkodni. A tanfolyamokon meg szakiskolákban való elméleti és gyakorlati tanítás jobban alkalmazkodjék a gyakorlati élet szükségleteihez, hiszen mind a két fajta oktatási intézménynek az a célja, hogy a mai fokozott igényeknek megfelelő segédképzést teremtsen elő. Azt a gyakorta hangzott hibás fölfogást, hogy a szakkurzusok eredményeképp jelentősen alaposabb szakképzettség csak a principálisoknak szolgál a javukra: az egyik referens teljesen megcáfolta, bebizonyítva, hogy a jobb szakképzettségű munkások általában jobb helyzetben vannak, mint a gyöngébb képzettségűek.

A kompressz szedés méltatása sportképpen.

Nem is volna olyan bolond dolog, ha a kompressz szedést sportképpen fogjuk föl. Csak úgy megvan annak is a maga bizonyos testi szerkezet fejlesztő hatása, akár az úszásnak, vívásnak, evezésnek. A kompressz szedés dolgában is láthatunk náha olyan eredményeket, amelyek a laikusnak meg a hozzáértőnek a szemében egyaránt hihetetlen határoknak tűnnek föl. Vegyünk csak föl példaképpen egy háromszer-betűs szedés mennyiségét óránként, amire utóvégre nem egyszer volt már példa a napi lapjainknál: nem-e a folytonos gyakorlatnak, az illető testi szerkezet képességei fokozásának tulajdoníthatjuk-e azt?

Ha már sportnak vesszük a kompressz szedést, beszéljünk valamit a trainingjéről is. Mert bizony a gyakorlatot, a célnak megfelelő életmódot és táplálkozást felülre trainingról semmi-féle sportnál, s így a szedésnél sem szabad megfigyeljünk. Első dolog volna annak a megállapítása, hogy mennyire alkalmas az illető egyén organizmusa a szedésnek mint sportnak az üzésére. Mindegyik sportnak az a tulajdonsága, hogy bizonyos izmokat megfeszített munkára kényszeríti, s ennek fejében másokat téltenségben hagy meg. Ebből az következik, hogy már a természet is előnyben részesítheti bizonyos sportmunkákra nézve az embert, úgy hogy bizonyos szervert erősebbé, alkalmazhatóbbá fejlesszi. Profeszionátus kerékpárosnak például alkalmasabb az olyan ember, akinek hosszú és erős lábai vannak, mint az olyan, akinek a lába rövid meg gyöngé. A hegedű-virintóznak az ujjai könnyűek és idegesek, a boksoló sportot űző emberek karjai nagyon izmosak és erősek, stb. Ha már most tekintetbe vesszük, hogy a betűknek a szerényből a sorjázóba emelgetéséhez éppenséggel nem kell valami különös testi erő, hanem csak igen jó szem és kiváló kézi ügyesség: már tudjuk

is, hogy mi az alapföltétele annak, hogy a szedő gyorsaság tekintetében is kiválóbb rekordokat érhesen el. Rossz szemű és nehézkes kezű ember lehet igen jó szedő, de gyorsaság tekintetében sohasem emelkedhetik fölül az átlagos középszerűségekn.

A gyakorlat kérdése a legnehezebb akkor, amikor a betűszedői gyorsaság fejlesztéséről van szó. A napi szedésünkönkora fordított idő túlságosan hosszú ahhoz, hogy a szedő amúgy isten igazán való ráhúzással tölthesse el. Ha pedig fáradtan, bódult agyval végzi a munkáját: nemcsak hogy hasonlíthatatlan kevesebbet szed, mint ereje frissességében, hanem ezenfelül még el is rontja a "griff"-jét, s hozzászokik a lagymatag, lassú munkához. Inkább tartson tehát a szedő közben-közben rövidebb ideig tartó pihenőket, hogy aztán mindig ujult erővel, friss elmével foghasson hozzá újra a szedéshez. Az értelmes principálisnak a mai viszonyok mellett tökéletesen mindegy lehet, hogy a nyolc és fél órai munkaidőből mennyit tölt el tényleges munkával a szedő: a fő, hogy annyit szedjen, amennyi a szedő fizetésének az árszabály tételei arányában megéleli. Se többit, se kevesebbet.

A kellő training már néhány hónap alatt is meghozza a gyümölcsöt: a szedő sokkalta gyorsabban és biztosabban szedegetti a betűt, mint annakelőtte. Még jobb az eredmény, ha külső életmódjában is alkalmazkodik a nyomdászmunka által megkövetelt higiénikus követelményekhez. Mindenekelőtt a szemét kell óvni az idő előtti megromlástól. Igyekezzen lehető jó megvilágítású munkahelyet választani; ne töltse estéit meg éjszakáit füstös korcsmai meg kávéházi helyiségekben, s ne olvasson szürkületkor. A testi fölfrissülés okáért járjon sokat a szabad levegőn, zöld réten meg erdőben. Kerékpározásnak, úszásnak, vívásnak meg egyéb testező sportmunkáknak mellesleg való gyakorlása is igen hasznos: erősítik a tüdőt s általában javítják a közérzetet, ami a nyomdászra nézve talán eléggé fontos dolog.

Táplálkozás dolgában ugyanazok a szabályok irányadók, amelyeket az összes atléták meg sport-emberek a maguk testi erejének föntartása és fokozása végett rendszeresen követnek. Tehát könnyű s mindamelllett tápláló eledelkkel kell a nyomdászembernek is élnie. Legfontosabb azonban a szesz italoktól való tartózkodás. Aki rendszeresen bort, sört stb. iszik: egyáltalánul mihamar kifárad, másrészt pedig nem is képes oly hibátlanul szedni, mint a hasonló intelligenciájú és munkabírási, de alkoholos italt egyáltalában nem ivó szakszása. Társadalmunk széles körben fölbujánzott ivási szokásai mellett ugyan eddigelé az absztinencia körülbelül egyértelmű volt a kollégiális társaságoktól való visszavonulással, de az absztinens mozgalom rohamos terjedése a higiénikus életmód előnyeinek fölismérése remélhetőleg már a közel jövőben meg fogja szüntetni ezt a bajt.

A nyomdászra nézve valamennyi ital között — a vizet nem számítva — a tej élvezése s legajánlatosabb. Már csak azért is, mert véle lehet az esetleges olommgézésnek a hatását is a legbiztosabban ellensúlyozni. Azonkívül nagy a tej táplálóértéke is.

Táplálkozás dolgában arra is ügyeljen még a betűszedő, hogy étkezése mindig pontos időre essék, s ne legyen túlságosan bő. Ha milderre a dolgokra kellő figyelmet fordítunk, s a tulajdonképpeni traininget sem hanyagoljuk el: mihamar jelentékenyen fokozottan látjuk a szedésbeli gyorsaságunkat. Ennek pedig többszörös előnye lehetnek. Először is a kerestetünk emelkedésére több valószínűséggel számíthatunk, azután pedig a szedőgépek terjedésének rohamosságát is mérsékelhetjük véle, mert hiszen csak természetes dolog, hogy a principálisok nem szivesen rendelnének napi lapjalk számára szedőgépet, ha szedőknek jól része tudna szedni kétezeröttszáz-háromezer betűt óránként.

Lapszerkesztő, kinek nincs se keze, se lába.

Az északamerikai Texas államnak Mount-Pleasant városkájában megjelenő Times Review szerkesztője, Smith Áron, két vasúti szerencsétlenség következtében szukoösszive elveszítette mind a két kezét meg mind a két lábát. E különben kellemetlen hiányosságok azonban csöppet sem akadályozták szerkesztői munkáját a végzésében. A tollat egyszerűen a szájába fogja, s úgy írja a cikkeket. Ha ezt megünji, a füle mellé tett tollal folytatja az írást, olyan gyorsan, hogy más ember kézzel sem különben.

A "hírlapi kacsa" kifejezésnek az eredete.

E különös kifejezés eredetét Corneliseen brüsszeli akadémikus egy elbeszélésének köszönhetjük, ki a kacsák közismeretes falánk-ságát ismertette, a következőket írta egy belgiumi újságban: "Húsz darab kacsám volt a nyáron; s mindennap levágtam közülök egyet, s levagdossa a szárnyait, a csőrét meg a lábait, megettem meg a megmaradtakkal. A végső eredmény az volt, hogy az utolsónak a maradt kacsát joggal vádolhattam meg tízenkilenc bajtársának a kicifirázással bejárta az egész világsajtot, s Amerikában már fölfalásával." — Ez a különben érthető dolog több-kevesebb fölfalásával. —

A beérkezett nyomtatványok ismertetése.

A Szakegyesület 1907-iki jelentését és záró számadását megint a Világosság Könyvnyomda R.-T. csinálta. Általában gondos szerkesztés és jó nyomtatás jellemzi. A borítólapon Kún Kornél szaktársunk munkája, aki az oroszlan-utcai iparjásziskola esti tanfolyamának segédlevelével valóságos művészeti fejlődött a maga szakjában. A sorok szabatosak, a negatív-vevényes keret pompás.

"Nyomatott a Magyar Sajtó könyv- és hírlapnyomda (Független Hírnemző nyomdája) gyorsajtóin. Budapest V, Nádor-utca 74." Ezt a hosszú impresszumot betűztük le valami Független Hírnemző című újságról, amely arról nevezetes, hogy a legmocskosabb nyomtatást a földkerekségen. Néhol valósággal olvashatatlan. A szedéstechnikája pedig hajmeresztő. A sajtóhibáknak se szeri, se száma. Pedig van olyan potentátum a lapnál elég, aki minderre ügvelhetne, mert hiszen az újság címe alatt a következő élcés sort olvashatjuk: "Felelős szerkesztő: Györfi József; helyettese: dr. Battizfalvi Nándor. Igazgató szerkesztő: Schaaffgotsche L.; helyettese: Apor M." Ennyi tán csak elég belőlük!

"Vörös macska" című pompás reklámfüzetet küldött széjjel a pécsi részvénynyomda. A szöveg egy a reklám hatását bizonyító-gató kis mesét mond el, s ennek illusztrálásként egész sereg cica-figurát látunk a füzetke lapjain fölvonulni. A mi szempon-tunkból két dolgot látunk bebizonyítottan e füzetke révén: egyrészt azt, hogy a pécsi nyomda vezetőségének modern a gondolkodása és amerikaias a leleményessége, másrészt hogy a nyomdának üzemképessége is a legelső rendűek közül való.

Schulcz Adolf Baross-utcai nyomdájában készült körlevelet is kapunk megbírálás végett. A című-főlsőrészt ajánlgató cirkuláris bizony minden tekintetben győngye munka. A szedője egyrészt a legelőbb helyesírási dolgokkal sem igen volt tisztában, amennyiben akárhányszor "talp árúk"-at, "gyermek és leány felső-szőrészek"-et meg "chewro"-t szedett, másrészt pedig az orna-mentálisan is végtelenül gyöngye. Persze, a nyomtatás sem jobb.

Molnár Mór székszárdi könyvnyomató-mester a maga közime-teres írómappáit hirdető reklámfüzetet küldött széjjel. A haránt negyedrét-alakú füzet kívül-belül igen jó hatású. A Mäser-lemez-ből vésett háromszínű borítékon kiterjesztett szárnyú stílizált pillangót látunk, körötte pedig három oldalt kitűnően sikerült színes modern dísz. A füzet kiállítása egyaránt dicséretére válik a tervező Novák József mesterszedőnek, meg a jóhírű nyomdának.

A saint-louisi világiállítást ismertető könyv

Jelenik meg a napokban Zomborban. Szerzője Vértési Károly, címe "Körutazás Amerikában". Ötven ívre fog terjedni, s száz-kilencven szöveggép lesz benne. Mutatóul a szerző engedelmével közlünk belőle egy részletet. "A saint-louisi kiállítási szabad művészetek palotájában" című, amelyben szót van a grafikáról is:

A szabad művészetek fogalma alá sok tartozik, s így sok mindentéle van összehordva ebben a klasszikusan szép stílus palotá-ban. Olyan tárgyak is, melyek szorosan véve talán nem is tar-toznak a szabad művészetek fogalma alá, az artes liberales bonae ingenuae, a trivium és quadrivium közé. Előbbhez tartozott a beszéd három művészete: a grammatika, dialektika, retorika, utóbbihoz a szavak fogalmán tulazartmetika, geometria, muzsika, asztronómia. Ezekkel a szabad művészetekkel foglalkoztak a rómaiak. Ami a kézből és izomból jött, az a rabszolgáké volt. Ezek az elméletek nem állnak meg az amerikalak előtt. A renaiss-ance palota, mely egynagyságú a nevelésügy építkezéssel, oszlopcsarnokos mind a négy oldalán. Értelmünk és szemünk elé tolnak a tárgyak: ötletes és leleményes az elrendezés. A nyomdászati ipar termékei, a nagyhatalmú sajtó, időszaki iratok, könyvek, szóval, mindaz, amit a "grapho" görög szó fejez ki, vagyis ami az írás fogalmához tartozik. Ennél fogva itt vannak a térképek, földgömbök, hanglegyek, színházi felszerelés, mérnöki, építészeti s egyéb rajzok, tervek, famszettek, acél- és rézmet-szettek, tapéták, előállítási módjuk, pénzek és érmeek, emlékpén-zek, végül kapcsolatosan a papírgyártás. Az író, könyvcsináló embert, olvasó közönséget nagyon érdekli a sok szép tárgy, nyomdatermék, a tiszta, jól olvasható betűk, tetszetős képek.

Már a főbejárásnál, a félkör-alakú tetőn, pompás freszkó-képek arany mezővel s más domborképek is felhívják figyelmünket a sok szép tárgyra, melyet itt látunk s amelyen a kor fel van tü-netve. Nagy sajtó-gépek, közdöttük az amerikai újságoké, mintha, csak élet volna bennük, rendszeresen dolgoznak; a kész újságok összehajtogatva kerülnek ki a kerekék közül, azok alól. A papír-gyártás fölötté érdek. Látjuk a fának péppé válását, fokról-fokra változását, finom vagy goromba papírossá válását. Látjuk: Japán-ban, Kínában rozsalmából, apró fából, Indiában bambuszszá-d rostjából miként készítik azt. Látunk hangműszert előszámlá-hatallan sok változatban, az egyszerű síptól a nagy orgonáig, fúvókás furulyától a trombitáig, szájharmónikától a mély terjedelmű, sok hangnyílású, ketős csőösszetételű, jávorfából készült fagótg, oboát, cimbalmot, zongorát, olyat is, mely magától hangzik, dara-bokat játszik. Engedik, hadd szóljon a hangszergyártás remeke.

Mindig vannak, akik egyik-másik hangszeren a maguk ügyessé-gét, zenében való képzettségüket mutatják be. Az újfont mondot-

tak alapján kerülnek ide, a szabad művészetek csarnokába a mérő eszközök, valószerűleg úgy, mint az illatszerek és vegyészeti ipari készítmények, de érdekel nézem az érzékeny kicsit, mely a szemeknek a századrészét is megméri, a nagyot, mely több ezer száma méri a tonnákat. Butorok is vannak ebben a palotában, a francia királyok korabeli ízléssel. Azt bizonyítják, hogy az iparosok is művészek. Könyvkötészet és az órásmesterség tárgyai is fedél alatt foglaltak helyet. Ismétlésképpen megnézem a műkedvelő fényképezék kiállítását, hasonlítgatom össze azok képeivel, akik hivatásszerűen űzik ezt az ipart, mesterséget, félig-meddig művészetet, mert csakugyan többen a kezéből remek képek kerülnek ki. A pénzerést és bankjeggyártást csak futólagosan nézem meg, majd Washingtonban, Philadelphian nagyban láthatom. — A szabad művészetek palotája mindenkinek, nemcsak egyike a legérdekesebb látványosságoknak, hanem ter-jeszítője az ismereteknek, tudásnak. Ismételve nézem meg. Min-dig új dolgokat találom, melyeket előbb nem vettem észre. Ezen a rengeteg nagy világiállításon, mely az előzőket térben mind felülmúlja, ez nem lehet másként. Legjobban érdekelt a könyv-kötészettel kapcsolatos nyomdász-ipar. A sok kerékkel forgó nagy gépeket — Gutenberg meghökölne ilyük — melyekkel az ameri-ka nagy újságokat nyomtatják, ismételve is megnéztem. Kétféles kosaranként hullanak az összehajtott, olvaásra készen álló lapok, képesek és a nélkül valóik. Bámulatos a haladás e részben is."

Egy furcsa célú angol nyomdász-egyesület.

Londonban nemrégiben szűnt meg egy szedői egyesület, amelynek célja az volt, hogy tagjait "reisser"-ekké nevelje. A belép-hetésnek föltétele az volt, hogy a jelentkező legalább is nyolc-ezer betűt tudjon szedni átlagosan napjában. Az egyesület céljá-val nagyszerűen harmóniái a beléphetés egy másik föltétele, az tudniillik, hogy zsidó egyáltalában nem vehető föl a tagok közé.

A posztulátum maradványai Angolországban.

Angolországban a nyomdász-inasok tanulási ideje hat esztendő. Ha ezt az inas szerencsésen letöltötte: olyanforma cerimonálval szabadítják föl, mint amínők száz-kétszáz esztendővel ezelőtt minálunk is szélteben szokások voltak. Beszédet intéznek az ifjúhoz, figyelmeztetve őt a jövődéli kollégiális kötelességeire, s a mellett mindenféle mókát követnek el véle. Érdekes ilyenkor az a zenekar is, amely az egész komédia közben buzgógn resz-ketteti a jelenlévők dobhartýját. Egy-két trombita meg síp viszi benne a fő szerepet; a cintányért meg a dobot pedig regális-kongatással, űrtöltők meg cinkhajók összevetegetésével pótolják.

A német császár látogató-jegyének formája.

A németek császára még a látogató-jegyének megválasztása dolgában is eltér a rendes sablontól. Névjegyét jóval nagyobbab a rendeseknél: tizenöt centiméter szélesék és fíz centiméternyi magasak. Simított, majdnem kartonvastagságú bristol-papíroara vannak nyomtatva, viszonylag rengeteg nagy görök betűkkel. Az egész névjegyben különben csak két sor van: a főlso sorban a "Vilmos" név, ez alatt pedig majdnem ugyanakkora betűkkel az, hogy "Németország császára és Poroszország királya". A lakás-cím nincsen a névjegyben, de ez tán fölösleges is volna!

A palesztinai könyvnyomtatás mai állapota.

Jeruzsálem városának ma összesen tizenhat nyomdája van. Közük az a legtekintélyesebbik, amely a magyar-osztrák protek-torátus alatt levő katolikus zárdában van elhelyezve, s amelynek munkás-létszáma átlagosan negyvenre tehető. E nyomda főképp latin és arab nyelvű aszketikus iratok nyomtatásával foglalkozik. Egy másik, tizenöt munkást foglalkoztató nyomda az örményeké, s kizárólag örmény nyelvű imádaágos könyveket és egyéb vallási iratokat készít, Nagy nyomdája van a görög keleti egyháznak is. E nyomda alkalmazottainak száma olykor a százat is megúti. A itt nyomtatott munkák orosz meg görög nyelvűek. Van még ezen-ken kívül a szent városban a londoni héber misziónának is nyom-dája. — A jeruzsálemi faktorok átlagos fizetése havli 100 korona, a szedőké és gépmestereké pedig átlagosan 60 korona. A bérek silányságát azonban malasztal pótolják jeruzsálemi szaktársaink.

Egy amerikai folyóirat rendes példányszáma.

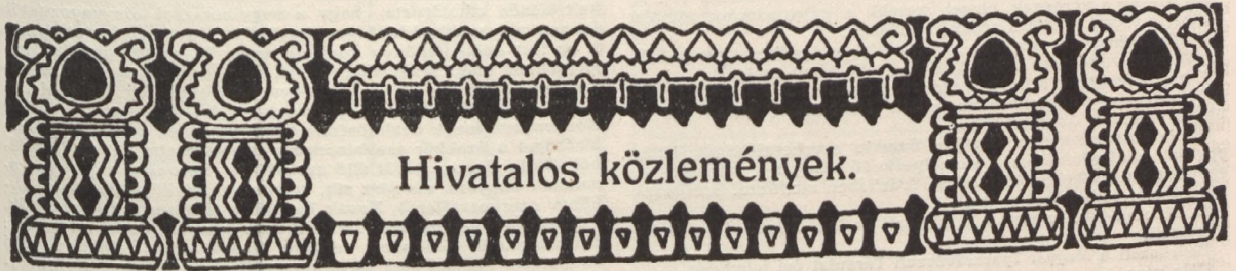
Az Egyesült Államok egyik legelterjedtebb folyóiratának Every Body's Magazine címe; hatszáz ezer példányban jelenik meg rendszeresen tizenöt centjével vesztegetik a darabját. Egy-egy füzetében a hirdetés-oldalak száma átlag kétszáz. Az elmúlt esztendőben a lap hirdetési bevétele jóval fölülmúlta a hétszázötven-ezer dollárt; a novemberi füzet hirdetései jövedelme egymaga kilencvennégyezer dollár volt. A példányok eladásából meg a hirdetésekéből származó összes bevétel megútoitja a két millió dollárt. Ennek egy negyedrésze tiszta haszonnak maradt meg.

A könyvnyomtatás állapota Görögországban.

Görögországban mostanában a hírlapirodalom igen nagyon fejlődött. A folytonos párttusák hétről-hétre újabb politikai lapoknak adnak életet, ha mindjárt nem is valami nagyon hosszú tartalmú. A politikai és gazdasági lapok közt különben szép számmal vannak francia nyelvűek is. Könyvek készítését illetően azonban már meglehetősen siralmas a görög könyvnyomtatás állapota, amennyiben ami görög könyv napvilágot is lát: mind a közeli Kréta szigetén nyomtatódik, csakhogy a papiros árat megtakaríthassák. — A nyomdász-emberek bére egész Görögországban igen csekély: átlagosan hetven frank havonként. Az óltani nyomdász azonban ennnyivel is beéri, mert élés dolgában nagyon szerények az igényei: hónapszámmra alig eszik egyebet, mint kenyéret meg sajtot. Ezt az igénytelenséget az enyhe klíma magyarázza meg.

Mit csinál az angol, ha esernyőjét ellopják?

Érdekes anekdotát olvasunk egy angol lap cikkében a hirdetés művészetéről. Egy úr a templomban felejtette esernyőjét, melyért sok pénzt fizetett és hiába ígért a becsületes megtalálónak jutalmat, mégsem került meg az esernyő. Erre egy újságíró barátja a következő hirdetést tette be a kárvalloital a lapokba: "Ha az illető, aki Szent Péter templomának előcsarnokából a nem vasárnap esernyőmet elvitte — az esetet megfigyelték! — nem akar kellemetlenségbe keveredni, úgy az esernyőt mielőbb High-Street 10. sz. alatt letétbe helyezi. Az illető ismert alak." Másnap reggel aztán nagyot bánt a hirdető, mert amikor ajtaját kinyitotta, egész sereg különféle nagyságú és minőségű esernyőt látott, cédulán meg azt ígerte egy női kéz írása, hogy "a doig többé — becsületemre gondom — nem fog megtörténni".

Rendes évi közgyűlés 1908. évi április 6-án.

Elnök: Tanay József.

Tanay József elnök üdvözlöi a megjelenteket, s a rendes évi közgyűlést megnyitja. Jelen jegyzőkönyv hitelesítőül ajánlja Bressán Sándor és Lackenbach Artur szakértársakat, míhez a közgyűlés hozzájárul.

Számvizsgálókul Brayer Vilmos, Gogel Adolf és Steinherz Miklós, a szavazatszedő bizottság tagjaiul pedig Balogh József, Becker István, Goldberger Ármín, Mallinger Jusztin és Pozsgay Imre választatnak meg.

A titkári jelentést, mely a Grafikai Szemlében megjelent, a rendes évi közgyűlés vita nélkül tudomásul veszi, s a benne foglalt javaslatokat határozattá emeli.

A pénztári jelentést, valamint a leltárosi jelentést a közgyűlés egyhangúlag tudomásul veszi.

A tiszti kar és a választmány megválasztása céljából elnök a közgyűlést öt percre felfüggeszti. (A választás eredményét a szavazatszedő bizottság jegyzőkönyve közli.)

Napi rend szerint következik Novák László tagtársnak a következő indítvány: "Tekintettel arra, hogy a Szakkör tagjainak több mint harmada vidéken dolgozik, s így tagsági díja ellenértékeképpen csupán a Grafikai Szemlé meg a Magyar Nyomdászok Évkönyvét kapja: mondja ki a közgyűlés, hogy a Szakkör most említett kiadványait a jövőben is lehető tartalmassanak és művésziessnek kívánja látni. Hogy e kiadványok színvonalának emelkedése a tagok létszámának emelkedésével mindig arányos legyen: kimondja a közgyűlés, hogy a Grafikai Szemle támogatására az összes tagdíjnak 20, az Évkönyvére pedig 40 százaléka fordítható, a hirdetésekéből stb. származó jövedelmen kívül."

A szaktanítás céljaira a tagdíj-bevétel 10 százaléka fordítható."

Lackenbach, Bressán, Steiner, Fuchs Zsigmond és Novák László hozzászólása után Stalla Márton a következő közvetítő indítványt teszi: "Bízva meg a rendes évi közgyűlés a jövő választmányi, hogy behatóan vitassa meg Novák László szóban foglalt indítványát, s csak azután terjessze elfogadás végett egy rendkívüli közgyűlést vagy havi ülést elé. Jog Ferenc, Varga Antal, Fuchs Zsigmond, Tanay József, Novák László és mások hozzászólása után a közgyűlés Novák László indítványát változatlanul elfogadja."

Simon János debreceni tag indítványozza, hogy a kiadandó Szaktanfolyami Értesítőt minden egyes vidéki körtag ingyen kapja. A közgyűlés az indítványt sajnálatára nem fogadhatja el, mert az Értesítő az idén csak korlátolt számú példányban kerül ki a sajtótól, s így minden vidéki tagcsoport csak egyetlen példányt kaphat.

A közgyűlés a szaktanfolyam vezetőjének száz korona, gép-mesterének és adminisztrátorának pedig ötven-ötven korona fiztetéldíjat szavaz meg.

A napi rend ki lévén merítve, Tanay József elnök a rendes évi közgyűlést rövid beazéd kíséretében berekeszti.

Morócz Jenő, titkár.

Választmányi ülés 1908. évi április hó 22-én.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Pollák Simon I. alelnök, Wanko Vilmos II. titkár, Bozsik István pénztáros, Sarlós Lajos ellenőr, Hollóssy János II. leltáros, Becker István, Goldberger Ármín, Novitzky N. László, Prüner Arnold, Spitz Adolf és Stalla

Márton választmányi tagok, továbbá Novák L. a Grafikai Szemle szerkesztője. Igazolva távol: Ifj. Aigner Antal I. titkár, Morócz Jenő és Müller Ignác választmányi tagok.

Tanay József elnök az ülést megnyitván, üdvözlöi az új választmányt, különösen annak új tagjait. Bejelenti, hogy az április 5-én megtartott rendes évi közgyűlésen megválasztott tiszti kar és választmány tagjai a rájuk esett választást — Fuchs Zsigmond II. alelnök és Bauer Ferenc választmányi tag kivételével — mind elfogadták. Fuchs szakértárs levelének felolvasása után a választmány a lemondást elfogadja és a pótválasztás megejtését a május havi üléskor tartandó rendkívüli közgyűlésen ejteti meg.

Bauer Ferenc szakértárs helyett Busay Balázs a legjobb szavazatot nyert póttag hívatik be a választmányba.

A választmány albizottságai a következőleg alakultak meg:

1. Szakbizottság: Elnök: Pollák Simon I. alelnök tagjai: Bárány Nándor, Fekete Béla, Hollóssy János, Müller Ignác, Novák Alajos, Prüner Arnold, Spitz Adolf választmányi tagok. A bizottság Bauer Henrik gép-mester szakértárral kiegészítetik.

2. Irodalmi bizottság: Becker István, Morócz Jenő, Novitzky N. László, Stalla Márton, Szabó Róbert, Schornstein Jakab választmányi tagok.

3. Gazdasági bizottság: I. és II. leltáros, Gyöngyösi Sándor, Goldberger Ármín, Fekete Béla, Prüner Arnold választmányi tagok.

4. Vigalmi bizottság: Sarlós Lajos, Boros Dezső, Hollóssy János, Goldberger Ármín, Becker István, Gyöngyösi Sándor, Schornstein Jakab, Stalla Márton, választmányi tagok; a bizottság Guttman Emil és Petermann Imre nem választmányi tagokkal kiegészítetik.

Elnök fölhívja a szakbizottságot, hogy a legrövidebb időn belül ülést tartson, melyen a kassai szakegyesületi csoport által hirdetett meghívó-pályázatra és a nagybecskereki csoport által hirdetett falragasz-pályázatra beérkezett pályamunkák lesznek elbírálandók.

Novák László szakértárs előterjeszti az Évkönyv 1909. évi kötetének tervezetét és költségjegyzékét, melyet a választmány jóváhagyólag tudomásul vesz.

Novák László szakértárs előterjeszti az Évkönyv előállításával kapcsolatos pályázati hirdetés-tervezetét, melyhez a választmány hozzájárul és a részletekre vonatkozó kidolgozást a szakbizottságra bízva.

Az Évkönyv 1909. évi kötetének szerkesztését ezúttal is Novák László szakértársra bízva, aki e megbízást elfogadja.

Pénztáros jelentést a pénztári állapotáról és iagsági forgalomról tudomásul szolgál.

Wanko Vilmos jelentését a tanfolyamok 1907—1908. évi tanévéről a választmányi tudomásul veszi és javaslatára Barta Ernő és Paehi Viktor grafikus művészeknek, továbbá Ifj. Aigner Antal, Novák Alajos, Novák József, Prüner Arnold, Stalla Márton, Szabó Róbert, Tanay József szakértársaknak, különösen pedig Bauer Henrik, Bauer Ferenc, Fuchs Zsigmond, és Spitz Adolf szakértársaknak, mint tanfolyami előadókknak adozatkiadásgükkért és ügybuzgó közreműködésükért köszönetét fejezi ki.

Wanko Vilmos bejelenti, hogy a Ganz-féle villamosági gyár a motor árának rögtöni kifizetését kéri; az ez ügyben tett intézkedéseit ismertetve, javasolja, hogy a motor megvételéről az anyagi viszonyokra való tekintetből álljon el a választmány.

Elfogadatot azzal a bővítéssel, hogy a gyárnak a motor ingyenes használatra való átengedéseért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Wanko Vilmos ajánlatára a választmány főlhívja a tanfolyam vezetőségét, hogy a jövő évre vonatkozó előterjesztéseit minél előbb tegye meg.

Havi program: május 12-én választmányi ülés, május 24-én rendkívüli közgyűlés, mely alkalommal a II. alelnöki tisztség öltöztetik be.

Bozsik István bejelenti, hogy nagybecskerekli tagjaink kiállítás rendezését kérték; jóváhagyás reményében a kiállítás és fölolvadás megtartására fölkérte Novák László szaktársat. A választmány a bejelentést jóváhagyólag tudomásul veszi.

A kaszai szakegyesületi fiók meghívó és tiszteletjegyre, a nagybecskerekli szakegyesületi fiók pedig falragaszra hirdetett pályázatot; a pályaművek elbírálására a Szakkört kérték föl. A választmány a kérésnek eleget teendő, a pályaműveket sürgős elbírálás végett kiadja a szakbizottságnak.

Stalla Márton a Szakkör országosítása ügyében interpellál. Elnök erre vonatkozó fölvilágosítása tudomásul szolgál.

Ugyancsak Stalla Márton szólal föl a Grafikai Szemle melléklet-pályázatnak eldöntelensége miatt. Másodtitkár utasítatik a bíráló bizottság összehívására.

Stalla szaktárs kéri a Grafikai Szemle szerkesztőségét, hogy egyekek tüdicsérését és a személyeskedő hangot a közbéke és együttes munkálkodás biztosítása érdekében mellőzze. Szerkesztők válassza tudomásul szolgál.

A Záhonyi-jubileumon a Szakkört Pollák Simon I. alelnök képviseli.

Beérkezett a Magyar Iparművészeti Társulat évi jelentése.

Ülés vége.

Wanko Vilmos, II. titkár.

Jegyzőkönyv a Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottságának 1908. április hó 24-én tartott üléséről.

Jelen vannak: Pollák Simon szakk. elnök; Wanko Vilmos II. titkár; Bozsik István pénztáros, Fekete Béla, Hollósy János, Müller Ignác, Spitz Adolf, továbbá Novák László szerkesztő. Igazolatlanul távol: Novák Alajos.

Elnök az ülést megnyitja, fölkéri a szakbizottságot, hogy előadót válasszon. A szakbizottság előadójával: Spitz A. választatik meg.

Pénztáros bejelenti, hogy a nagybecskerekli szakegyesületi fiók pályázatot hirdetett Jux-estély falragaszra. A beküldött 3 munka elbírálására a Szakkört kérte föl.

A szakbizottság a beérkezett három pályaművet és pedig: 1. „Hol kevés a kenyér, ott drága a művészet”; 2. „Újabb reklám”; 3. „Tömb” jeliségűt bírálal alá vette s rövid vita után, mint a falragasz céljának legmegfelelőbbet a „Tömb” jeliségűt ellátott falragaszt jelölte meg díjazásra érdemesnek.

A bírálati jelentés megírásával Spitz szaktárs bízott meg.

Bozsik István bejelenti, hogy a kaszai szakegyesületi fiók rendezendő népünnepélyének meghívójára és tiszteletjegyre pályázatot írt ki s a pályaművek megbírálására a Szakkört kérte föl. Fölolvassa a pályázati föltételeket, melyek szerint a legjobb munka szedője és nyomója 10–10 korona tiszteletdíjban részesül. 5–5 koronában pedig a tiszteletjegyre legjobb munkájának szedője és nyomója. Az első díjnyertes munkán kívül egy 2-ik és egy 3-ik munkát is kívánunk megjelölni.

Elnök konstatálja, hogy a meghívó-pályázatra összesen tizenegy (11) pályamunka küldetett be a következő jeligék alatt: 1. „Próbá szerencse.” 2. „Medusa.” 3. „Törékvés.” 4. „Tanulni kell.” 5. „Vigalom.” 6. „Remény.” 7. „Mindme.” 8. „a–f. Sorbonne.” 9. „Munkában.” 10. „Diligentia.” 11. „Egyesült erővel.” A tiszteletjegyre három (3) pályamunka az alábbi jeligék alatt: 1. „Vigalom.” 2. „Egyesült erővel.” 3. „Mindme.”

A szakbizottság kimerítő és alapos bírálal után a következő határozatot hozta:

A beérkezett pályaművek közül első helyre a „Törékvés” jeliségű munka helyeztetik (szedte: Virág József. Máserbe metszette és nyomta: Erdészky Emil.) A 10–10 koronás tiszteletdíjak ezen munka szedőjének és nyomójának adandók ki. — A második helyre szó többséggel a „Diligentia” jeliségű munka helyeztetik (szedte Weissenstein Zsigmond; nyomta Erdészky Emil.) A harmadik helyre ugyancsak szó többséggel az „Egyesült erővel” jeliségű ellátott pályamunka helyeztetik (szedte: Szeley Ferenc; metszette és nyomta: Szeley József.) Miután az első helyre helyezett pályamunka kivételre is kerül, azon bizonyos változtatások is eszközlendők. A tiszteletjegyre beérkezett három munka közül első helyre a „Mindme” jeliségű helyeztetik (tervezte és szedte: Banekovics György; Máserbe metszette és nyomta: Erdészky Emil.) Az 5–5 koronás tiszteletdíj e munka szedőjének és nyomójának adandó ki. A munka kivételre kerül, az egész szöveg erősebb írából szedendő.

Ezen pályamunkákról szóló bírálati jelentés megszóvegezésével Wanko Vilmos bízatik meg.

Novák László előterjeszti a választmány által általánosságban

már elfogadott és az Évkönyv díszére, mellékleteire és hirdetéseire kítűzendő pályázatok feltételeinek szövegét.

A szakbizottság a feltételek szövegét pontról-pontra tárgyalal alá vette, s beható megvitatás után csekély stíláriis módosítással elfogadta.

Novák László előterjeszti a Grafikai Szemle mellékleteire kítűzendő pályázatok feltételeinek tervezetét, melyet azonban többek hozzászólása után részletesebb kidolgozás céljából visszavon.

Több tárgy nem lévén, ülés vége.

Wanko Vilmos, II. titkár.

A Könyvnyomdászok Szakköre pályázatai.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmánya 1908 április 22-én kelt ülésén elhatározta, hogy a magyarországi könyvnyomtatók fokozottabb szakbeli fejlődésre buzdítása végett pályázatot hirdet: I. az 1909-ediki Évkönyv könyvdíszére; II. az 1909-iki Évkönyv legjobbnak talált szakcikkére; III. ugyanez Évkönyv hirdetéseinek legjobbjaira; IV. az Évkönyv mellékleteinek legjobbjaira.

Általános föltételek: A pályázatok bármelyikében is csak a Könyvnyomdászok Szakkörének tagjai vehetnek részt. A pályabíróságot a Szakkör szakbizottsága esetről-esetre a maga kebeléből állítja össze, kívül álló szakfériak bevonásával. A pályamunkák tárgyra, alakjára stb. vonatkozó fölvilágosítások az Évkönyv szerkesztőjénél, Novák Lászlónál (Hold-utca 7.) kaphatók.

Különleges föltételek: I. az Évkönyv könyvdíszre tekintetben: Szükségellettik összesen mintegy tizenöt-húsz cikkhez való homlokkléc, iniciálé meg záródísz, továbbá borítékcím, béléspapíros meg eselleg címlap is. A papíros nagysága megegyezzik a tavalyival; minőség dolgában olyan, mint a Grafikai Szemle mostani pápirosa. A kolumnák magassága negyvenegy cicerő, szélessége huzonöt cicerő. Jól teszi azonban a tervező szaktárs, ha kettős nagyságban készíti a rajzokat, hogy így a kicsinyítés következtében a kidolgozás esetleges hiányosságai enyhüljenek. A pályázati határidő július hó 1-je, de elég, ha ez időre csak a borítékcím vázlatát, meg a homlokklécek, iniciálék és záródíszek közül három-három teljes kidolgozást küld be a tervező szaktárs az Évkönyv szerkesztőjének. Stílus dolgában határozott kikötés nincsen, a könyvnek külföldön való elterjedtsége azonban szükségesé teszi, hogy lehetőleg nemzeties köntösban jelenjen meg. A pályadíj 100 korona, s minden körülmények közt kiadatik a nyertesnek akkor, ha az utolsó rajzot is elkészítette. Az abszolút becsű többi munkák tervezői díszoklevelet kapnak.

II. A szakcikk tekintetében: A pályázaton részt vesznek az 1909-ediki Évkönyvben megjelenő összes dolgozatok, tárgyra és terjedelemlre való tekintet nélkül. Pályadíj 50 korona, beküldési határidő augusztus hó 15-ike. Jeligés levél stb. efféle fölösleges.

III. Az Évkönyv hirdetései dolgában: Az 1909-iki Évkönyv hirdetései négy-négy oldalankint más-más nyomdába adatk meg-szedés és kinyomatás végett. E négykolumnás hirdetés-csoportok legjobbjának szedője 30 korona, az ezt követőleg legjobbnak a szedője pedig 20 korona jutalomdíjat kap. A pályázatban való részvétel illető ohajok Bozsik István szaktársánál jelentendők be.

IV. Az Évkönyv mellékleteit illetőleg: Ennek a pályázatnak az lévén a célja, hogy Magyarország nyomdaiparának képességeit mutathassuk be: részt vesz benne minden olyan beküldött meléklet, amelyben a szedési elem kellőképpen képviselve van. Pusztán rajzok beküldésével tehát nem lehet pályázni. A pályaműveknek már okvetlenül valamely célra kellett kinyomatniók, s az Évkönyv számára egyszerűen továbbnyomtatattik. Ennek biztosítása okáért az ilyes mellékleteknél csak a papírosnak és a nyomtatásnak az árát térítjük meg. — Az első díj 50, a második 40, a harmadik 30 és a negyedik 20 korona. Az egyes melékletekből kinyomatás előtt a szerkesztőnek — a papíros, festék stb. eselleges kiutalványozása végett — levonat küldendő.

Jegyzőkönyv a szavazatszedő-bizottság 1908. április hó 12-iki üléséről.

Jelen voltak alulirottak. Beérkezett összesen 217 szavazat; fővárosból 71, vidékről 146 szavazat. Megsemmissítetett 9. Érvényes 208. Megválasztaltak: elnök Tanay József 208, I. alelnök Pollák Simon 134, II. alelnök Fuchs Zsigmond 202, pénztáros Bozsik István 208, I. titkár Ifj. Aigner Antal 133, II. titkár Wanko Vilmos 133, ellenőr Sarlós Lajos 207, I. leltáros Boros Dezső 208, II. leltáros Mollósy János 208. Választmány: Bárány Nándor 139, Bauer Ferenc 136, Becker István 161, Fekete Béla 194, Goldberger Ármán 136, Gyöngyösy Sándor 134, Morócz Jenő 136, Müller Ignác 174, Novák Alajos 200, Novitzky N. László 196, Prunner Arnold 181, Schornstein Jakab 59, Spitz Adolf 190, Stalla Márton 181, Szabó Róbert 191; póttagok: Augenföld M. Miksa 79, Busay Balázs 59, Löwy Salamon 57, Richter Márton 50, Enyedi János 49, Szauder Adolf 47, Puskás István 36, Barna Ödön 33, Györkös Ödön 32, Hermann Károly 32 szavazattal.

Mailinger Jusztin.

Goldberger Ármán.

Becker István.

Bevétel.

Pénztári kimutatás 1908 március haváról.

Kiadás.

	K	f.	K	f.		K	f.	K	f.
Át hozat a múlt hóról			8685	49	1000 darab alapszabály nyomtatása	50	—		
10 drb hitelszöv. részjegy (à 10 kor.)			100	—	Fogasok a nagyterembe	46	20		
Gutenberg-azobor-alap			784	66	Képes folyóiratok előfiz. negyedévre	15	—		
Acs-Mihály-alap			551	84	Szavazólapok és expedíciójuk	14	70		
A Hitelszövetkezet osztaléka 1907-re			5	—	Világítás, takarítás	7	36		
					Admin. kiadások helyben és vidéken	15	11	148	37
					Készpénz e hó végén			8600	69
					10 drb hitelszöv. részjegy à 10 kor.			100	—
					Gutenberg-azobor-alap			784	66
					Acs-Mihály-alap			551	84
Tagsági járulékokban befolyt:									
Államnyomda	5	40			Szakirodalmi alap:				
A Nap	1	80			Készpénz e hó végén				
Athenaeum	15	60							
Bercsényi-nyomda	—	60			Szaktanfolyam:				
Berkovits-nyomda	2	40			Klisé-számla (Értesítő)	8	32		
Bróza Ottó	1	20			Barta Ernő tiszteletdíjára	100	—		
Budapesti Hírlap	6	60			Pachl Viktor óradíjára	45	—		
Buschmann Ferenc	6	60			Segédmunkás 65 órájának díja	52	—		
Egyetemi nyomda	6	—			Segédmunkás 54 órájának díja	32	40		
Egyesületi tisztviselők	8	40			Szolgának takarításért (márc.-ápr.)	20	—		
Engel és Ladányi	3	—			Szedő Gáspár papiros-számlája	48	90		
Európa	—	—			Vám, portó	18	14		
Fővárosi nyomda	—	—			Waldmann Ferenc papiros-számlája	37	83		
Franklin-Társulat	49	80			Augenfeld tanfolyamvez. tiszteletdíja	100	—	473	69
Franklin-fiók	6	—			Vilamos áramért	11	10		
Fried és Krakauer	3	—							
Galitzenstein	5	40							
Gelléri és Székely	6	60							
Globus	4	20							
Grafikai intézet	6	—							
Hamburger és Birkholz	4	20							
Hedvig Sándor	1	20							
Hornvánszky	6	60							
Jókai-nyomda	3	60							
Károlyi György	1	20							
Kellner Ernő	4	20							
Kertész József	—	—							
Klein Vilmos	1	20							
Korvin Testvérek	2	40							
Községi nyomda	—	—							
Légrády Testvérek	7	80							
Lengyel Lipót	4	20							
Löbl D. és Fia	3	—							
Löblövitcz-nyomda	2	40							
Magyar Hírlap	6	—							
Markovits és Garai	4	80							
Márkus Samu	9	60							
Máv. menetjegynyomda	1	80							
Minerva	3	—							
Molnárak Lapja	4	80							
Nagy Sándor	6	60							
Neuwald-nyomda	—	—							
Ottthon-nyomda	3	60							
Pallas	21	—							
Pannonia	1	20							
Pap és Schwartz	1	20							
Patria	15	60							
Pénzüntezeti nyomda	4	20							
Pester Lloyd	—	—							
Pesti Könyvnyomda R.-T.	39	60							
Posner Károly Lajos és Fia	4	80							
Radó Izor	3	—							
Réval és Salamon	4	80							
Rigler J. E.	13	80							
Rózsa Kálmán és Neje	6	—							
Stephaneum	9	—							
Székesfővárosi Házi Nyomda	27	60							
Szent-László-nyomda	2	40							
Thalia-nyomda	3	—							
Vasutas-Szövetség nyomdája	3	60							
Világosság-nyomda	18	60							
Welsz L. és F.	3	—							
Wodlaner F. és Fiai	19	20							
Vidékről (részletezése a megelőző oldalon)	114	60							
Egyesektől (részletezése a megelőző oldalon)	54	40							
	591	40							
Ebből 10 százalék a szakirod. alapra	59	14	532	26					
Szakirodalmi alap:									
Át hozat a múlt hóról			641	90					
10 százalék a főpénztárból			59	14				11360	29
			11360	29					

Bozsik István, pénztáros.

Sarlós Lajos, ellenőr.

A múlt évi Grafikai Szemle bekötési táblája

már elkészült, s megrendelőinknek széjjel is küldöttük. Néhány darab azonban még rendelkezésre áll, s fővárosi megrendelőknél 1.40 koronáért, vidékieknek (portómentesen) 1.50 koronáért adjuk.

Kedvezményes színház- és fürdő-utalványok.

A Vígszínházba és az Uránia Tudományos Színházba mintegy 25–50 százalékkal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók a pénztárosnál (VIII, Sándor-tér 4. sz., III. emelet 5), valamint a Hungária-fürdőbe szóló kedvezményes jegy-utalványok is. A színházjegyekre szóló utalványok ára darabonként 4, a fürdőjegyekre szólóké pedig 2 fillér. — A Magyar Színház és a Népszínház-Vígopera igazgatói megszüntették a kedvezményt.

A tag szórakozási alkalma körhelyiségünkben.

Körhelyiségünk a Gutenberg-Otthonban van (bejárat az épület bérkocsis-utcai részén). A helyiség nyitva van: vasárnaponként délelőtt 9 órától 1-ig, valamint minden kedden s csütörtökön este 8 órától 10-ig. Olvasó-terem, billard, sakk, dominó, szaklapok és szépirodalmi folyóiratok állanak itt a tagok rendelkezésére.

Júliusi és augusztusi példányok kerestetnek!

Kérjük a t. szaktársakat, illetőleg helybeli és vidéki házi pénztárosainkat, hogy ha volna a tavalyi júliusi s augusztusi Grafikai Szemléből fölös példányuk, küldjék el azt Bozsik István pénztárosnak (Gutenberg-Otthon), vagy hozzáik fel a körhelyiségbe.

Kondícióbeli változások pontos bejelentése.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy kondíciójuknak esetleges megváltozását — tehát mind a belépést, mind pedig a kilépést is — haladéktalanul adják tudtúl a Kör pénztárosának (lakik: Budapest VIII, Sándor-tér 4. szám alatt), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelező-lap beküldése.

Fotografus kedvezménye tagjaink részére.

Erdélyi M. cs. és kir. udv. fényképész (Budapest IV, Semmelweis-utca 2. sz., a Kossuth-Lajos-utca sarkán) Szakkörünk tagjainak fényképek készíttetésekor a következő kedvezményt adja

6 darab vizit-fénykép	6 korona,	12 darab	10 korona.
6 „ kis makartkép	14 „	12 „	24 „
6 „ kabinetkép	16 „	12 „	26 „
6 „ makartkép	20 „	12 „	36 „

Megrendelés alkalmával az illető szaktársnak a legutolsó hórót szóló nyugtával kell igazolnia, hogy fényleg tagja a Szakkörnek.

A Grafikai Szemle hirdetéseinek szabott árai:

a) Egész oldalnyi hirdetésé:	egy évre	.. .. .	240.— korona.
„ „ „	fél évre	.. .. .	130.— „
„ „ „	negyed évre	.. .. .	70.— „
„ „ „	egyszeri közlés	.. .. .	30.— „
b) Fél oldalnyi hirdetésé:	egy évre	.. .. .	130.— „
„ „ „	fél évre	.. .. .	70.— „
„ „ „	negyed évre	.. .. .	40.— „
„ „ „	egyszeri közlés	.. .. .	20.— „
c) Negyed oldalnyi hirdetésé:	egy évre	.. .. .	70.— „
„ „ „	fél évre	.. .. .	40.— „
„ „ „	negyed évre	.. .. .	25.— „
„ „ „	egyszeri közlés	.. .. .	13.— „
d) Nyolcad oldalnyi hirdetés:	egy évre	.. .. .	40.— „
„ „ „	fél évre	.. .. .	25.— „
„ „ „	negyed évre	.. .. .	15.— „
„ „ „	egyszeri közlés	.. .. .	8.— „

Az apró hirdetéseknek az ára az első közléskor petit soronként negyven fillér: minden további közlés ötven százalékkal olcsóbb.

Szerkesztik Tanay József és Novák László. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V, Hold-utca 7. sz. (telefon 36—02). Nyomatott a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság nyomdájában, Sas és Bauer budapesti papírraktáros cégnek a papírosára. — Előfizetési ár: egész évre 4 korona, fél évre 2 korona. Egyes szám ára 40 fillér.

Telefon-
szám
14—16.

Carmine Hugó

Telefon-
szám
14—16.

gép- és szerszámgyára Budapest VI, Király-utca 26.

Alapítottott
1878-ban.

Főüzlet és gyár: Wien VII, Burggasse 90.

Alapítottott
1878-ban.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára. Nyomdafestékek, kencék és

hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarteri és feuerbacheri gyáraiból.

Fiókgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban. A párisi kiállításon grand prix-vel és két aranyéremmel, a st.-louis-i kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

Képviseletek: KÖNIG ÉS BAUER, Würzburg; HUGO KOCH, AUGUST FOMM és K. GEBLER, Lipcse; GEORGE MANN & CO, London, litográfiai rotációs gépek gyára.

A modern ornamentikában és tervezésben teljesen jártas szaktárs elvállalja stílszerű könyvdiszkek, úgymint iniciálék, fejlécek, záródiszkek készítését, teljesen modern fölfogásban. Készít ezenkívül mindenféle könyv-s árjegyzékborítékat, elvállalja egész könyvek díszítését, valamint egyes lapok illuminálását. Címe megtudható a szerkesztőktől.

Szaklapokat meg -könyveket

(bárminő nyelvűeket) vásárol, esetleg csereberél fővárosi szaktárs. Címe a kiadóban.

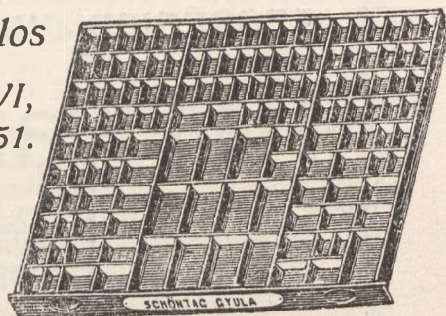
Schöntag Gyula

szakasztalos

Budapest VI,
Váci-körút 51.

Kis antiqua-
szekrény 7,
nagy 9 kor.

Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

Koblinger Gyula

fotocinkográfiai
műintézete.

Budapest VII, Csengery-utca 22. szám (telefon 14-61).

Készít mindennemű kliséket művekhez, folyóiratokhoz, árjegyzékekhez meg hirdetésekhez. Építészeti stb. terveket fotolitográfiailag sokszorosít. — Alapítás éve 1892.

! Nagy díj !

KAST & EHINGER
W W 6. m. b. H. W W

világhíró gyártmányai a st.-laulel
világkiállításán a legmagasabb
díjjal lettek kiöntetve. — Fő-
gyárak: Berlinben, New-Yorkban
és Chicagóban.

Képviseelő Ausztria-Magyarorsz. részére:

Carmine Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

Könyv- és kö-
nyomdai festékgyár

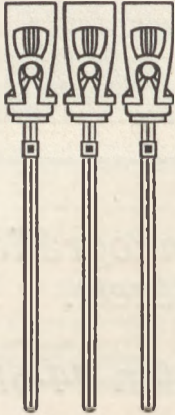
Wüste F.

Iroda és raktár: Budapest VI, Gyár-utca 62. szám.

Gyárt: könyv- meg nyomdák számára való színes, valamint réznyomáshoz szükséges minden fajtájú és színű festékeket. — Hengeranyag- és kence-gyár.

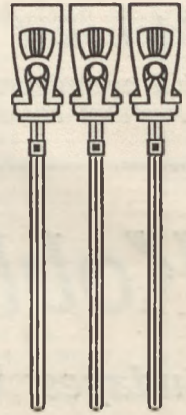
LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR A BIRODALOMBAN.

Magyar gyorsajtógyár

**Kaiser Lajos és Kaiser Károly
Budapest VIII, József-utca 56. sz.**

Egyszerű gyorsajtók vasuti szerkezettel, 2 és 4 hengerrel. Egyszerű gyorsajtók körbenforgással, 2 és 4 hengerrel. Kromo- és autotípiagépek front-kirakóval vagy a nélkül. Rotációs kétszín-nyomó gépek. Gyorsan futó "Rapid". Meglepő munkaképesség: óránként 1800 pld. minden megerőltetés nélkül. A legtökéletesebb festékdörzsölés. Erős és szilárd szerkezet. Könnyű és pontos járás. Maszatolás kizárva.

Mindenki, mielőtt gépet venne, saját érdekében kérjen ajánlatot!

Telefon 54—48.

Check-conto 9164.

Kurzweil János és Társa

egy-
sítve: **Berger & Wirth lipcsei festékgyárosokkal.**

Első magyar könyv- és könyomdai festék- és hengeranyag-gyár.

**Gyártelep: Budapest IX,
Márton-utca 19. sz. alatt.**

Telefon 56—64.

**Városi iroda: Budapest V,
Aulich-utca 7. sz. alatt.**

Telefon 76—44.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festékek, kencék, bronzok a grafikai iparágak részére. Hengeröntő műhely lapos és körforgó gépekhez. Olcsóbb és jobb a házi öntésnél. Patent, Victoria és Bianca hengeranyag kockázott és sima táblákban. Szedővasak igazítható feszítővel, szabadalmazott saját találmány, 47.004. és 53.406. sz. osztr.-magy. szabadalom. Számos helyen kitüntetve.

Fiókgyárak: Berlin, Barmen, Florenc, London, New-York, Páris, Szentpétervár.

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bozsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest, Sándor tér 4. vagy Vármegye-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905–1906-iki szaktanfolyamainak értesítője. ◊

Szerkesztették: Tanay József és Novák László.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

Ára 1 korona. Vidékre 1 korona 10 fillér.

BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTŐDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. ◊ Legnagyobb választék orosz betűkből. ◊ Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. ◊ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17

a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

Baer Ottó festékgyárai.

Telefon:
93—29.

A grafikai iparágakhoz szükséges összes
□ fekete és színes festékek gyártása. □

Telefon:
93—29.

Különlegesség: a „VORAN” kő- és könyvnyomdai fekete festék; eddig felülmulthatatlanul gyorsan szárad.

Grafikai osztály:
A kő- és könyvnyomdai szakmához szükséges összes kellékek raktára.

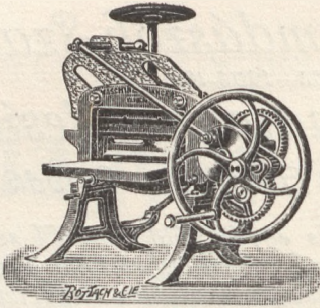
Vezérképvisellete és nagy raktára
a „Chromo” altenburgi papírgyárnak,
J. Friedrich Daechsler langenaltenheimi kőbányájának,
Hutter és Schrantz nemezgyárának.

Hengeranyaggyár és hengeröntő-
műhely.

Litográfiai kövek.

Kőrforgógép-nemez, könyvnyomdai gépekhez való alátét-nemezek, stereo-
□ típiai matrica-nemezek. □

Budapesti gyártelep: VII. ker., Gizella-ut 53. szám.

Josef Anger

Gépgyár és
vasöntőde

& Söhne

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legujabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési föltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —

Silberer A., Budapest, Dob-u. 53.

KÖNIG ÉS BAYER

— fotocinkográfiai műintézete —

Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

KLISÉK mindennemű képek nyomtatványokhoz a legjobb kvalitásban.

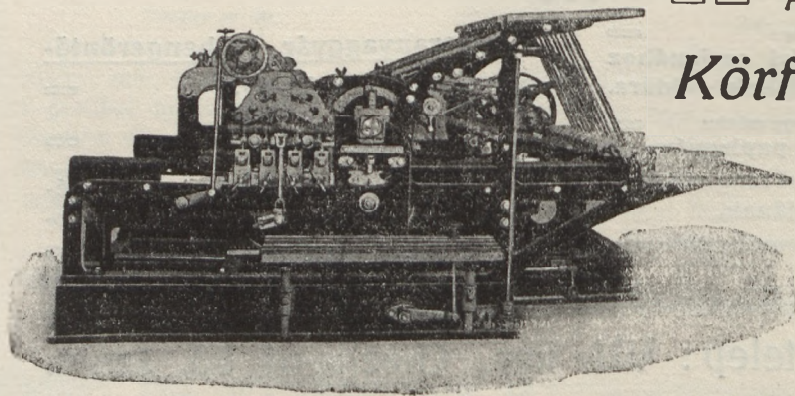
AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.

≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡

— Házonküldi felvételek. —

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyorsajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomdai gyorsajtók két- és négy pályás görgőjárattal. Kromotípiai gyorsajtók rövidített ívkivezetéssel, a gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatú gyorsajtók elől kirakóval. Könyvnyomdai gyorsajtók görgőpályával. Könyvnyomdai kézisajtók.
— — Könyvkötő-gépek. — —

Körforgó nyomó- gépek

— — ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ív nagyság számára. — —

Friedrich Heim & Co., Maschinenfabrik, Offenbach a. M.

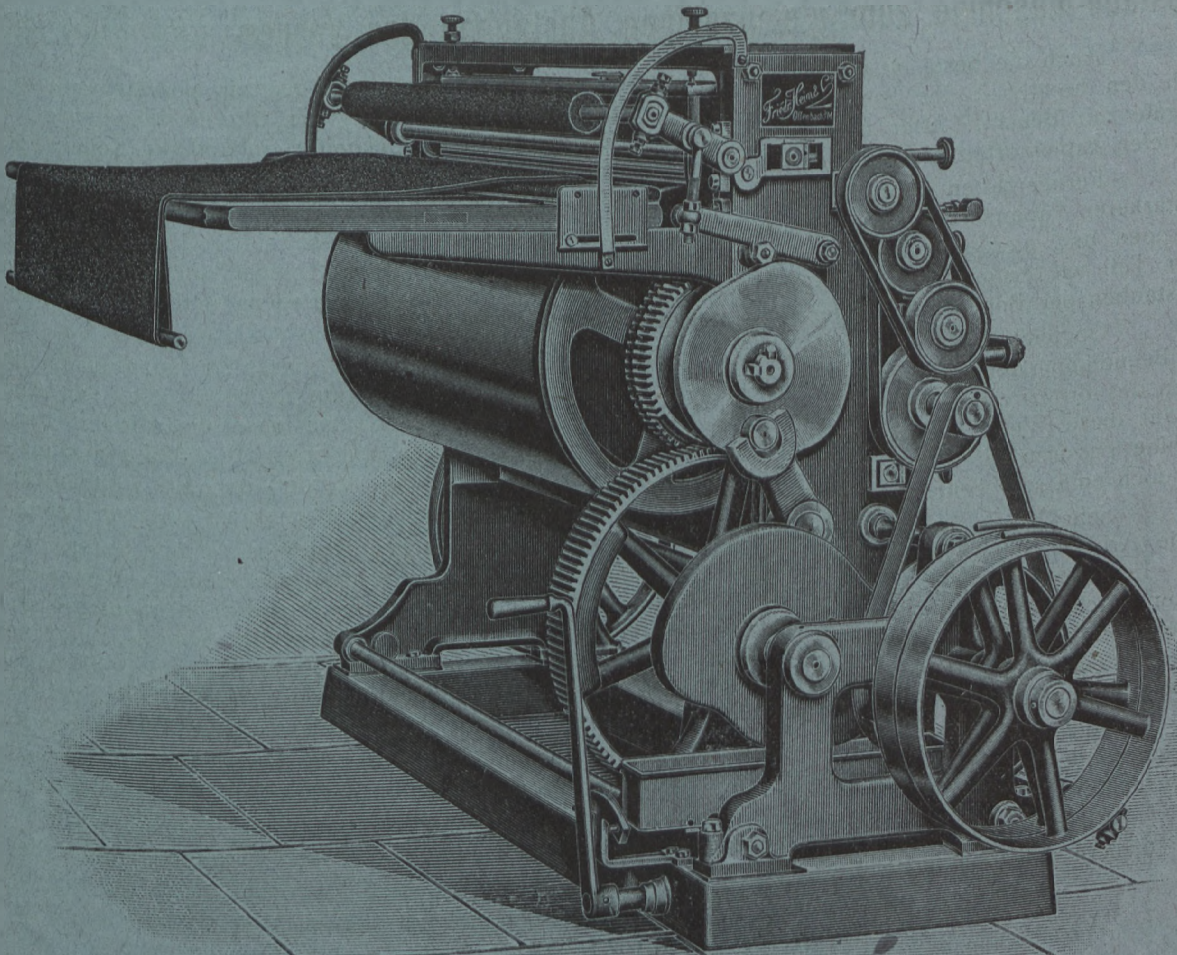
Neu! **Abstaub-Maschine**

Neu!

zum gleichzeitigen Abstauben der Vorder- und Rückseiten.

Zum Abstauben bronzierter, oder mit Talcum, Magnesia und Kreide etc.
eingepuderter Druckauflagen.

Patentamtlich geschützt!

Prospekt No. 34.

Monat Januar 1906.

Leistung 12 Bogen pro Minute, Ausschuss unmöglich.
Enorme Material- und Arbeitslohn-Ersparnis.

Modelle in folgenden Formaten vorhanden:

66×103 cm, 82×103 cm, 112×103 cm, 130×103 cm, 140×120 cm, 150×120 cm, 155×120 cm,
160×120 cm, 170×120 cm, 180×120 cm.

Abstaub-Maschine für bronzierte oder mit Magnesia, Talcum, Kreide etc. eingepuderte Druckauflagen.

Das Bedürfnis nach einer solchen Abstaubmaschine, die tadellos Vorder- und Rückseiten der Bogen gleichzeitig abstaubt, jeden Ausschuss bei Ein- und Ablage ausschliesst und das Material rein wiedergewinnt, es also nicht mit Ventilatoren zum Fenster hinaus befördert und allen Winden preisgibt liegt schon lange vor.

Ebenso wie wir in Europa die Frage des maschinellen Bronzirens, Talcumirens und des Einreibe- resp. Einpuder- resp. Einpuder-Maschinen lösten, so kommen wir auch jetzt wieder als die Ersten auf den Weltmarkt mit dieser hochwichtigen Neuheit:

Abstaub-Maschine zum gleichzeitigen Abstauben der Vorder- und Rückseiten.

Auch die beste Bronzirmaschine verfettet in ihren Abstaub- und Auftragapparaten mit der Zeit durch den Fettgehalt der Bronze. Dieser Fettgehalt der Bronze bedingt ein öfteres Waschen der Stoffwalzen mit Benzin. Aber nach kurzer Zeit schon tritt dieselbe Calamität ein und die Bogen kommen bei vielen Papiersorten nicht mehr vollständig rein abgestaubt aus der Maschine heraus.

Ferner haben sämtliche Bronzirmaschinen den Nachteil, dass das Ende der Rückseiten der Bogen bei stärkeren Papiersorten etwas Bronze erhält, weil diese Bogen beim Passiren der Walzen vom Cylinder abklappen und hierdurch Bronze auf die Rückseite fallen kann. Beim Ablegen der Bogen beschmutzt dieser Teil wiederum die Vorderseite des vorhergegangenen abgelegten Bogens und wird deshalb ein Nachstauben der Bogen auf Vorder- und Rückseite nötig.

Obgleich unsere Bronzirmaschinen die praktischsten sind und dieses Nachstauben mit ihnen nach Beendigung der Auflagen mit Bronziren, leicht verrichtet werden kann, nachdem man den Antriebsriemen des Bronzirwerks beseitigt und die Maschine eine zeitlang leerlaufen liess, um alsdann, nachdem sich auf diese Weise die Apparate zum Abstauben gereinigt haben, die bronzierte Auflage nochmals die Maschine passiren zu lassen, so ist diese Arbeit, wenn die Bogen auf Vorder- und Rückseite nicht rein sind, doch eine sehr zeitraubende, weil sie in diesem Falle die Maschine zweimal zu passiren haben.

Sehr häufig ist die Bronzirmaschine in der lithographischen Druckerei so überlastet, dass sie für die Arbeit des Abstaubens überhaupt keine Zeit übrig hat und solches von Hand verrichtet werden muss. In solchen Fällen ist unsere Neuheit, die wir in gegenwärtigem Prospekte bekannt geben, von grösster Wichtigkeit und von grossem Vorteil hinsichtlich Wiedergewinnens des teuersten und besten Bronzematerials, welches stets auf dem Bogen haften bleibt und hinsichtlich Ersparnis an Arbeitslohn, denn mit einem einmaligen Durchgang reinigt sie Vorder- und Rückseite gleichzeitig. Jeder Druckereibesitzer wird beim Durchlesen dieser Zeilen uns recht geben müssen und mit Freuden diese unsere Neuheit begrüßen.

Doch nicht allein, wie oben schon erwähnt, ist diese Maschine brauchbar zum Abstauben bronzierter Auflagen, sondern auch zum Abstauben von Auflagen, die mit Talcum, Magnesia oder Kreide eingepudert werden müssen.

Wir bitten deshalb, dieser Neuheit Aufmerksamkeit zu schenken und vorkommenden Falles bei uns um nähere Angaben hinsichtlich Preis etc. anzufragen.

Vorzüge:

1. Cylinder steht still bei Einlage und Abnahme der Bogen.
2. 6 Stoffwalzen von grossem Durchmesser mit eisernen Kernen besorgen das Abstauben, rasch rotirend und sich selbsttätig wieder reinigend und das abgestaubte Material wird **rein** in einem Verdichtungskasten gesammelt.
3. Alle Apparate sind ausserhalb des Cylinders und des Verdichtungskastens gelagert, während dem Gange, je nach der Stärke des Papiers, verstellbar und werden ausserhalb geschmiert was jede Verunreinigung des gesammelten Materiales ausschliesst.
4. Geringer Kraft- und Raumbedarf.

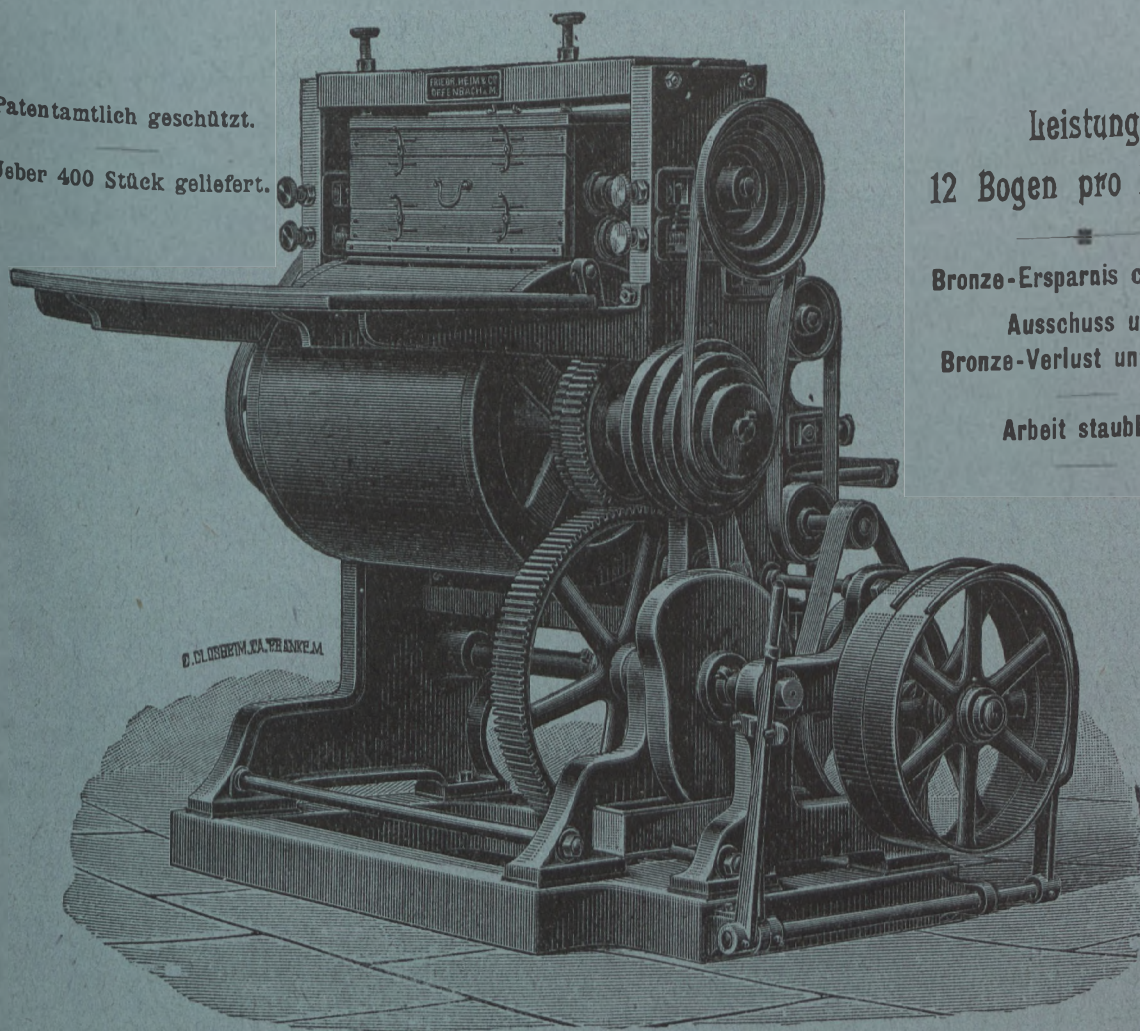
Sehr wichtig! Von 112 cm ab nehmen unsere Maschinen die grösste Seite der Bogen im Greifer auf. Durchgang also wie bei den vordruckenden Schnellpressen unter Benutzung desselben Greifers. Wichtig für das Passen beim Weiterdruck und bezüglich Papier-Ersparnis.

Neu! Bronzir- u. Abstaubmaschine Neu!

mit Apparat zum gleichzeitigen Abstauben der Vorder- und Rückseiten.

Patentamtlich geschützt.

Über 400 Stück geliefert.

Leistung

12 Bogen pro Minute!

Bronze-Ersparnis ca. 60%

Ausschuss und
Bronze-Verlust unmöglich!

Arbeit staublos.

Vorzüge:

1. Cylinder-, Bronze-, Zuführ- und Auftragwerk stehen still bei Einlage und Abnahme der Bogen.
2. Während dieser Zeit reinigen sich die Abstaub-Apparate selbsttätig.
3. Alle Apparate sind ausserhalb Cylinder und Bronzerauffang und Verdichtungskasten verstellbar gelagert, sodass Oel zum Schmieren derselben mit Cylinder und gesammelter Bronze nicht in Berührung kommen kann und jede Verunreinigung der Bronze ausgeschlossen ist.
4. Auftrag- und Abstaubwalzen sind aus Eisen (nicht aus Holz) und mit den besten Stoffen bezogen.
5. Folge hiervon: Dauerhaft gleichmässiges Auftragen und Abstäuben.
6. Unerreichtes Abstäuben bei gleichzeitigem Bronzieren, weil die Abstaub-Apparate während des Stillstehens des Cylinders automatisch gereinigt werden und den nächsten Bogen in gereinigtem Zustand empfangen. Das Bronzirwerk führt während dieser Zeit keine Bronze zu und steht mit dem Cylinder automatisch still. Bei allen Concurrenz-Maschinen bekommen die Abstäuber keine Zeit zur Reinigung, weil sie fortwährend den bronzierten Bogen ausgesetzt sind.
7. Wenig Raum- und wenig Kraftbedarf.

Sehr wichtig!

Von 112 cm ab nehmen unsere Maschinen die grösste Seite der Bogen im Greifer auf, damit dieselben genau so die Bronzmaschine passieren, wie solche auf der Schnellpresse gedruckt werden. Wichtig für das Passen der folgenden Farben.

Bitte bezüglich Greiferlänge die Concurrenz-Maschinen zu controlliren.

Maschinen für die gesamte Papier-Industrie

als:

- Bronzir- und Abstaub-Maschinen**, ca. 400 im Betrieb, mit Apparat zum gleichzeitigen Abstauben der Vorder- und Rückseiten.
- Abstaubmaschinen** zum gleichzeitigen Abstauben der Vorder- und Rückseiten bronzierter oder mit Talcum, Magnesia, Kreide etc. eingepuderter Druckauflagen.
- Talcumir- und Einreib-Maschinen** mit Magnesia, Kreide etc.
- Gummir- und Lackir-Maschinen**, ca. 500 im Betrieb, mit Apparat, der eine über die ganze Oberfläche des beliebigen Bogens vollständig gleichmässige Auftragung bewirkt.
- Apparate zum Gummiren** beliebig breiter Streifen nebeneinander, über 100 im Betrieb.
- Gummir-Maschinen für Cigarrenringe** und zum Auftragen von Gummistreifen in beliebiger Breite und Abständen auf Papierbogen und Drucksachen aller Art. Leistung unbegrenzt.
- Trocken-Apparate**, über 100 im Betrieb.
- Papier-Schneidmaschinen** für Hand- und Motorbetrieb.
- Neueste Papierschneidmaschine „Express“** mit Selbstzuspannung, Schneckenantrieb, höchste Leistung bei vollständig unhörbarem Gang.
- Gaufrirwalzwerke** aller Arten für einseitige und doppelseitige Prägung.
- Ausstanzmaschinen.**
- Calander** für Chromo-, Bunt- und Kunstdruck-Papierfabrikation, für lithogr. Anstalten und Buchdruckereien in jeder Walzenzahl bis zu 12 Walzen, für Bogen- und Rollensatinage.
- Schnellpräger „Sturm“** (Patente Josef Heim), Leistung 12 schwerste Prägungen pro Minute mit einer Person zur Bedienung.
- Schnellprägedrucker „Heim“** (Patente Josef Heim), Leistung 12 feinste Farbdruck-Prägungen pro Minute mit nur einer Person zur Bedienung. (Neueste Farbdruck-Präge-Presse.)
- Präge- und Vergoldepresen** für Hand- und Motorbetrieb.
- Blitzpressen und Friktions-Spindelpresen.**
- Balanciers** für Hand- und Motorbetrieb, Leistung 10—11000 Prägungen pro Tag mit 2 jugendlichen Arbeitern zur Bedienung.
- Hydraulische Prägepressen** für grösste Formate und höchsten Druck.
- Pack- und Glättpressen** mit Schrauben- und hydraulischem Druck.
- Steindruck-Handhebel- und Tritthebelpressen** für Hand- und Motorbetrieb, für Fort- und Umdruck.
- Cartonlackir-Maschinen.**
- Blechlackir-Maschinen** (Patent Josef Heim), Leistung bis 10 000 Tafeln pro Tag.
- Stahlstich-Schnellpresse „Waitepatent“** für merkantile Arbeiten wie Briefköpfe, Gratulations- und Visitenkarten etc., sowie für Relief-Prägungen ohne Farbe. Leistung 800—1500 pro Stunde.
- Sicherheits-Tiegeldruck-Schnellpressen „Der Falke“** (Patent Waite), Leistung 2000—2500 pro Stunde.
- „ „ „ „ „**Der Express Falke“** (Patent Waite),
Leistung 4000 pro Stunde bei automatischer Anlage, 3500 pro Stunde bei Handanlage.
- Sicherheits-Tiegeldruck-Schnellpressen „Koh-i-Noor“** (Patent Waite), Leistung 3500 pro Stunde.

In unserer Hausdruckerei befinden sich unsere Sicherheits-Tiegeldruck-Schnellpressen „Der Falke“ und „Koh-i-Noor“, sowie auch sonstige Maschinen in Betrieb und laden wir Interessenten zur Besichtigung höflichst ein.

Magyar Nyomdászok Évkönyve 1908. évre.

Huszonharmadik évfolyam.

Szerkesztette: **Novák László.**

Kiadja a Könyvnyomdászok Szakköre Budapesten.

Terjedelme több mint tizenegy ív, mellékleteinek száma nyolcvan. Kiállítás és tartalom dolgában fölülmúlja az összes korábbi köteteket. Ára 3 kor., postán küldve 3.76 kor.

Megrendelhető — amíg a csekély készlet tart — **Bozsik István** szakköri pénztárosnál Budapesten, VIII, Sándor-tér 4. szám.

Bozsik István szakköri pénztárosnál (VIII, Sándor-tér 4, Gutenberg-Othon) kapható:

**A magyar állam
nyomdászattörténeti térképe.**

Tervezte és magyarázó szöveggel ellátta: **Firtinger Károly.** — Ára 60, postán küldve 70 fillér. Évkönyv-vásárlók fél áron kapják.

REPRODUKÁLÓ MŰINTÉZET

WESZELY LIPÓT ÉS TÁRSA

KLISEK

BUDAPEST
V. Dorottya-utca 11.

AUTOTIPIA · FOTOTIPIA
KROMOTIPIA · FOTOLITO
MINDENMÉ MŰ RAJZOKAT

A LEGJOBB KIVITELBEN.

REIT & CO
HAMBURG
DRUCKFARBEN
FABRIKEN

Főraktár és iroda:
MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Solyom-utca 13.

Ne vásároljon semmiféle vágógépet !!

mielőtt erről szóló árjegyzéket nem hozott **Krause Károly** lipcsei gyárából, vagy ennek képviselőjétől: **Kaufmann Gyulától**, Budapest, VII. ker., Kertész-utca 37. szám alatt.

KARCZAG VILMOS

GYÓGYSZERÉSZETI NYOMTATVÁNYOK GYÁRA
KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDA, ÜZLETI KÖNYVGYÁR

BUDAPEST, VI., DÁVID-UTCZA 8.

TELEFON 80—63. SZ.

Budapest, a postabélyeg kelte.

Magyságodnak szives tudomására adom, hogy legjobb hirnévnek örvendő műintézetemet gyógyszerészeti nyomtatványok előállítására a legnagyobb arányban kibővítettem. Képes vagyok a szakmába vágó összes nyomtatványokat, simbolumokat, signaturákat, körleveleket, brochurákat, dobozokat, celluloid árukat, versenyen kívül, a legművésziesebb kivitelben előállítani. B. megkereséseit elvárva, maradok

nagyrabecsüléssel

Karczag Vilmos

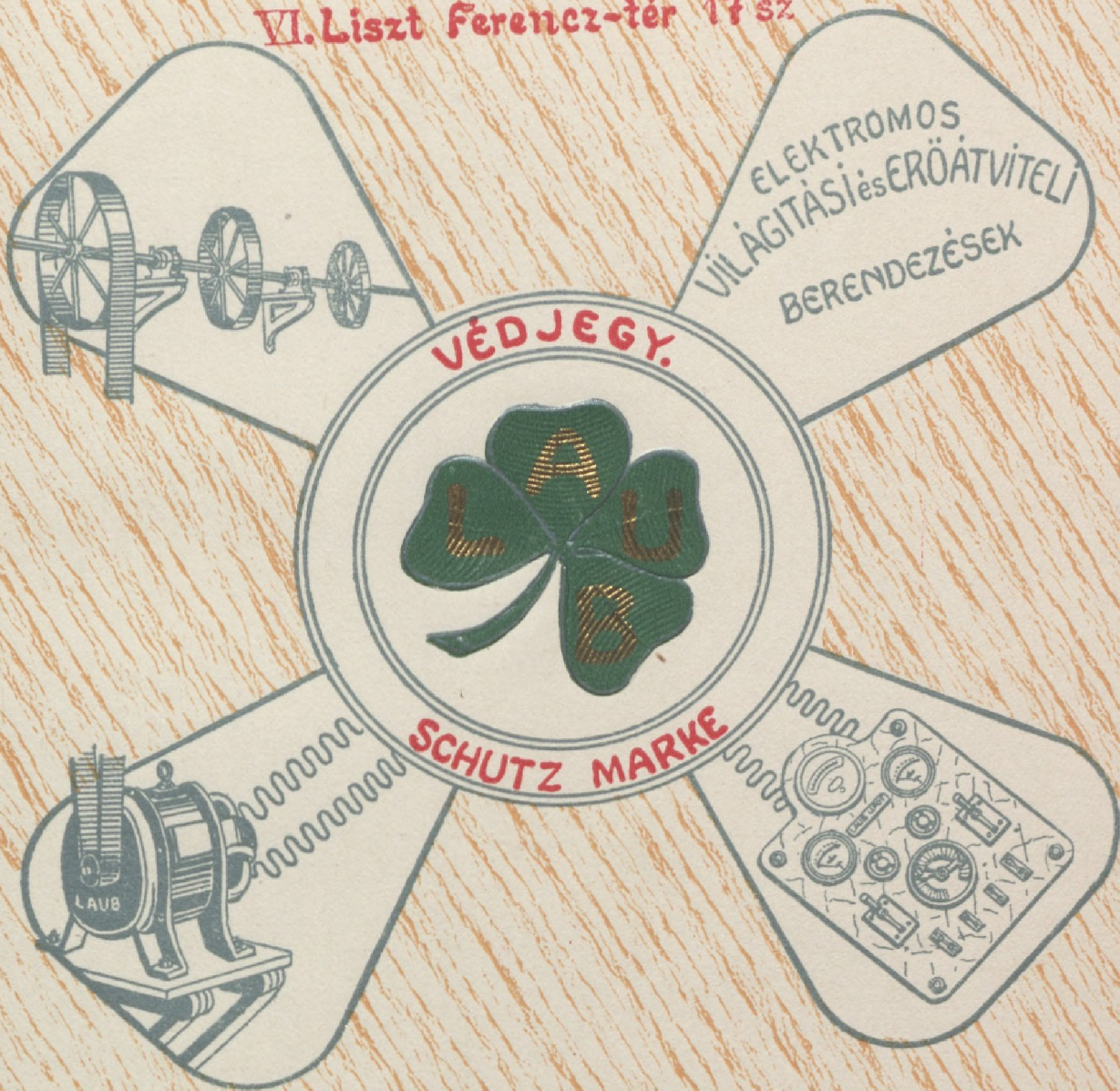
Minta.

LAUB LIPÓT

BUDAPEST

VI. Liszt Ferenc-tér 17 sz

TELEFON 13-47

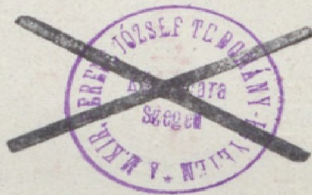

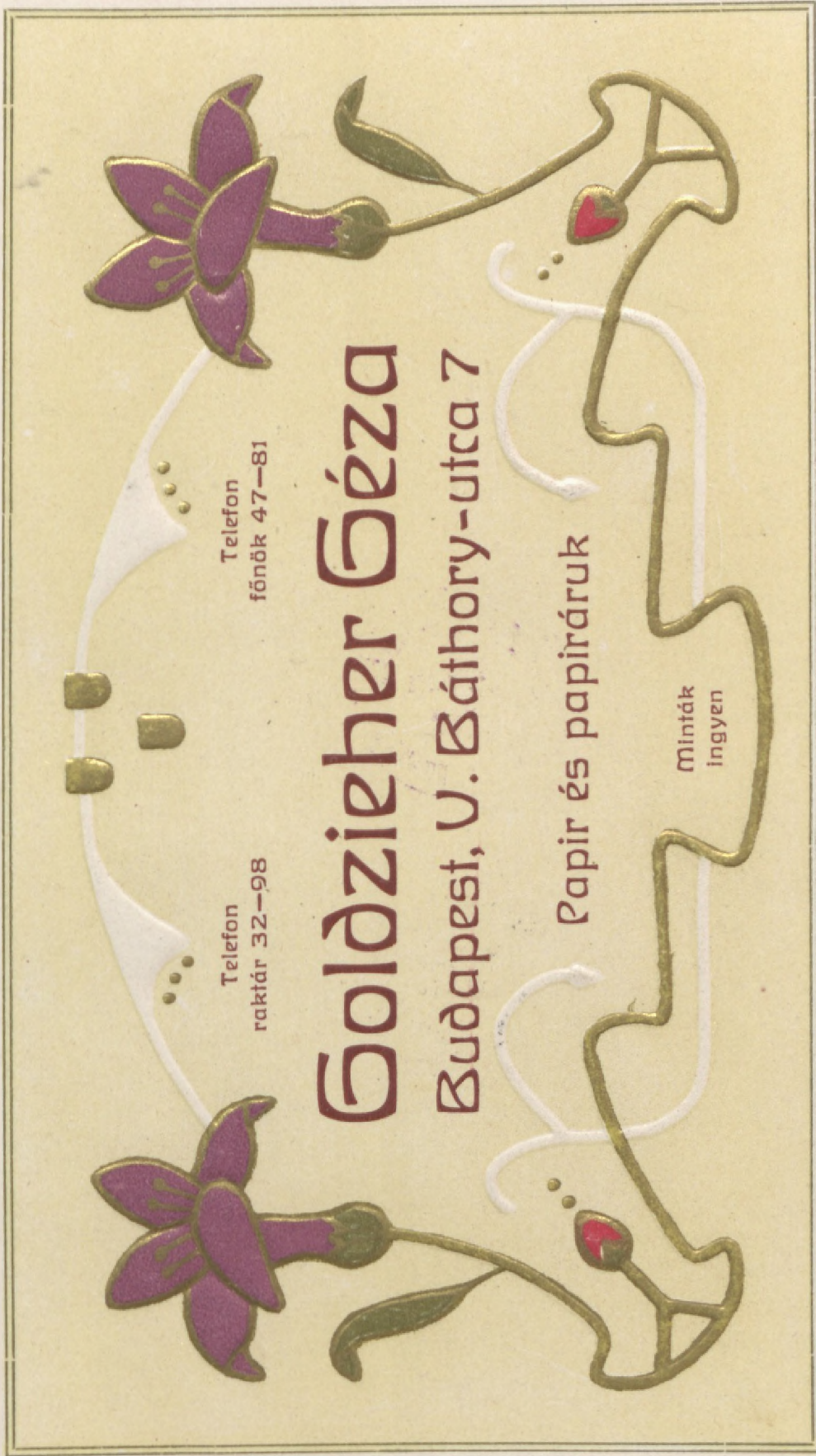

HEGYI DEZSŐ és PREISZ IRMA
TISZTELETTEL MEGHIVJÁK FOLYÓ ÉVI
JUNIUS HÓ 14-IKÉN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR
A KÁLVIN-TÉRI EV. REF. TEMPLOMBAN
TARTANDÓ ESKÜVŐI ÜNNEPÉLYÜKRE.

BUDAPESTEN, 1908. ÉVI JUNIUS HÓBAN.

SÜRGÖNYCÍM: FUTÓ-UTCA 34, AJTÓSZÁM 14.

The illustration features a woman's face in profile, rendered in a stylized Art Nouveau manner. Her features are defined by flowing, organic lines. Her hair is styled in an elaborate, wavy fashion, with a small red flower tucked into it. The background is a light, textured yellow. The overall aesthetic is characteristic of the early 20th-century decorative arts movement.

Telefon
raktár 32—98

Telefon
főnök 47—81

Goldzieher Géza

Budapest, V. Bátorhy-utca 7

Papir és papíráruk

Minták
ingyen

HOFFMANN ÉS KROPOVITZ, DEBRECZEN

